

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Nº429 del 19/4 al 2/5 de 2017 2€

Nou disseny,
mateixa essència
#SomPaper

Inversions que fan fora el veïnat

Societats mercantils de Luxemburg, Malta, Finlàndia i el Regne Unit
compren edificis amb llogateres i les expulsen per fer-hi pisos de luxe

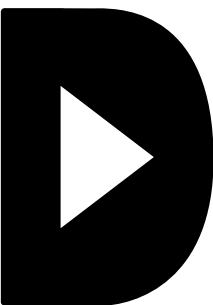
PÀG 4-11

SUPLEMENT: Fira Litoral
L'esdeveniment del món del
llibre se celebra del 12 al 14
de maig a Barcelona

Entrevista a Haidi Giuliani
“Esperen que envellim i
morim, així no es parlarà de
Carlo Giuliani”

Dones raperes
Apoderament i autoformació
col·lectiva en un gènere
musical copat per homes

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

EDITA

La Directa SCCL
C. Riego núm. 37 baixos esquerra
08014 Barcelona
Tel: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

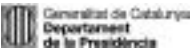
Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric. La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

- QUI SOM?**
- A fons**
Grup d'investigació
- Miralls**
Gemma Garcia
- Cruïlla**
Vicent Almela, Guille Larios
- Impressions**
Isabel Benítez, Àlex Romaguera
- Roda el món**
Oriol Andrés, Roger Suso
- Expressions**
Misael Alerm, Àlex Romaguera, Daniel Bastús
- La indirecta**
Àlex Romaguera, Mariana Cantero
- Coordinació web**
Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia, Maties Lorente
- Audiovisuals**
Sònia Calvó, Estel·la Marcos
- Fotografia**
Víctor Serri
- Il·lustració**
Ricardo Hermida, Lluís Ràfols
- Correcció**
Laia Bragulat
- Edició**
Jesús Rodríguez
- Projecte gràfic**
Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat
- Disseny gràfic i compaginació**
Pau Fabregat
- Administració i subscripcions**
Ester Mora
- Difusió i publicitat**
Ferran Domènech
- Comercial i distribució**
Paula Rodríguez
- Gestió web**
Jamgo Cooperativa Tecnològica

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL-LABORADORS:
Berguedà, Bages i Solsonès ('L'Apunt'); Gironès, la Selva, Pla de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona; Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('La Intervia'); El Camp; Terres de Ponent; Castelló; València; Palma; Eivissa; Menorca; Perpinyà i Terres de l'Ebre

CONTACTES:
General directa@directa.cat
Redacció redaccio@directa.cat
Subscripcions subscripcions@directa.cat
Publicitat publicitat@directa.cat
Distribució distribucio@directa.cat

La Directa rep una subvenció estructural de la Generalitat de Catalunya pel fet de ser un mitjà en llengua catalana, que suposa menys d'un 2% del pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

A FONS

4-11

La bombolla dels lloguers
Una investigació de Gemma Garcia i Jesús Rodríguez, amb dades inèdites i testimonis, revela qui són els principals fons d'inversió immobiliària i quin impacte tenen sobre els preus del lloguer. Vicent Almela dialoga amb les entitats i les plataformes que s'organitzen per fer front a l'expulsió del veïnat

MIRALLS

12-15

Haidi Giuliani
Jesús Rodríguez entrevista la mare de Carlo Giuliani, l'activista antiglobalització mort per un tret de la policia a Gènova l'any 2001. Ens parla de la seva lluita contra la impunitat i la seva experiència com a senadora

IMPRESSIONS

16-18

Cal un sistema de defensa armada en un futur estat independent?
Encetem la secció 'Contrast' amb les opinions de Martí Olivella i David Bajona

La Nèmesi de Kant
Anàlisi de Xavier Garcia i Jaume Pericàs

CRUÏLLA

19-21

Impremtes subversives
Dels anys de la 'vietnamita' a la recent fotocopiadora digital, passant pel ciclostil. Guille Larios fa un recorregut per una de les potes imprescindibles de l'autogestió i la difusió dels moviments socials

RODA EL MÓN

22-26

Cànem contra la contaminació
Sara Manisera, des de Tàrent (Itàlia)

Pensions de misèria a Xile
Meritxell Freixas, des de Santiago

El teatre de la guerra de Síria
Nicolás Valle, des de Barcelona

EXPRESSIONS

27-31

El rap femení s'apodera
Tallers i grups de dones raperes, un reportatge de Ferran Domènech

Ton avi era un artista
Relat literari de Misael Alerm

La cançó que ens fa poble
Salut Vila navega per 'Càntut', un disc de Carles Belda i Carles Sanjosé

INDIRECTA

32

Jaume Cambra
Descobrim el món de l'apicultura ecològica. Àlex Romaguera en parla amb un professor de botànica que ens alerta dels perills que afecten un insecte responsable de la producció del 70% de les fruites, les verdures i les llavors que consumim

Més que mil paraules

VICTOR SERRI | Una guia turística davant de la Porta de Brandenburg, a Berlín. El turisme de cap de setmana –en creixement constant– i l'especulació immobiliària són les principals causes del procés de gentrificació que pateix la capital alemanya

Comunitat Directacoop

Mudem la pell, estrenem disseny

Pau Fabregat | @Pau_Fabregat

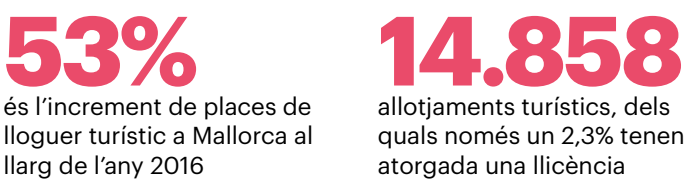
“Cada DIRECTA que s’envia a rotativa és com un part”; això ho va dir Roger Costa (Ru) el dia que va maquetar la seva última DIRECTA. L’afirmació té un pes, ja que la diu la persona que ha *vestit* (amb molt de gust) gairebé tots els números de la publicació durant els últims onze anys.

I tant que és com un part! De vegades més fàcil, altres més dolorós, però, al final, la criatura sempre naix i acabem celebrant-ho. Des de fa uns mesos hem estat immerses en un procés per repensar l’esquelet que estructura el paper (la maqueta) i també la pell que la revesteix (el disseny). Diverses persones hem treballat per confeccionar el nou vestit del quinze-nal. Mitjançant l’evolució natural del disseny anterior, hem intentat que la DIRECTA trobe el seu *ego visual*, la seva essència. Ho hem fet amb la paciència de les costureres, buscant sense descans l’harmonia dels elements gràfics que basteixen les 32 pàgines del paper. També hem augmentat el gramatge i hem tallat a sang la publicació per millorar-ne la qualitat.

L’objectiu ha sigut crear una DIRECTA que bascule gràficament entre el periòdic convencional i la revista i, sobretot, que mantinga l’essència del projecte.

La decisió del redisseny ve precedida d’un període de reflexió i debat, durant el qual vam reafirmar la importància del format paper pel projecte en dos vessants. D’una banda, la viabilitat econòmica. Més del 80% dels ingressos de la cooperativa DIRECTA vénen de les subscripcions –la majoria d’elles al paper– i, per tant, són les que fan possible la nostra autonomia editorial. D’altra banda, hi ha l’aposta política pel paper. Les nostres armes són les paraules, nosaltres #SomPaper i el reivindicuem com a eina de transmissió d’idees més pausades, lluny de l’estrès quotidià, paraules que facen transformar. Esperem que us agrade el *nou vestit* de la revista, que hem pogut teixir gràcies al suport de les subscriptores, sòcies i persones que, dia a dia i any rere any, ens doneu embranzida per seguir caminant, escrivint i millorant la nostra realitat, el nostre món.

Les píncoles

FONT: Associació Terraferida

L’espina

Les veïnes de Leiva 37
s'organitzen perquè
Vauras Investment no
les faci fora de casa
/ VÍCTOR SERRI

Les empreses
inversores acaparen
un 43% de la compra
de pisos a Barcelona,
xifra que es dispara
fins al 86% al Gòtic

Almenys quatre
societats –Varia, Caso
Patrimonio, Galla Inv
i Lesing LWP Spain–
tenen vincles amb
paradisos fiscals

Vauras Investment, Norvet Negotial, Elix Delta, Varia, Optimum RE Spain o MkPremium. La majoria són noms desconeguts i pocs exhibeixen rètols al carrer o es publiciten als mitjans de comunicació. Operen sigil·losament, però estan generant un degoteig de desnonaments invisibles. Rastregen –directament o a través d'altres empreses– els immobles de l'àrea metropolitana de Barcelona i, quan localitzen una oportunitat de negoci, els compren amb les inquilines a dins. Ho diuen elles mateixes: “Generem valor i venem”. Per generar aquest valor, algunes senzillament compren i venen, d'altres han d'aconseguir buidar els blocs i també n'hi ha que s'ocupen de fer reformes.

El fons d'origen finès Vauras Investment –que ha rebutjat respondre les preguntes de la DIRECTA– té almenys setze blocs d'habitatges a la ciutat de Barcelona, segons dades del Registre de la Propietat. Norvet, que busca edificis per reformar-los i vendre'ls, n'exposa una desena al seu web, però ja s'hauria desfet de la meitat. La cartera de negoci d'Elix Delta i les seves filials ha sumat una vintena d'immobles des de 2013, tres dels quals en fase de buidatge d'inquilines en l'actualitat. I el fons d'inversió Varia –amb matriu a Luxemburg– inclou un mínim de dinou edificis, majoritàriament d'habitatges, a la seva cartera. La més coneguda per la seva presència mediàtica, MkPremium, ha arribat a comprar 39 blocs sencers; actualment, en té nou a Barcelona (si hi sumem les tres finques de Tigre 12 SL, filial de l'empresa) i disset pisos a l'Hospitalet de Llobregat.

En conjunt, les empreses inversores ja acaparen un 43% de la compra de pisos a Barcelona, segons es desprèn de l'Informe sobre el mercat de l'habitatge elaborat pel Grup Tecnocasa i la Universitat Pompeu Fabra. A barris com el Gòtic, el Born o la Barceloneta –al districte de Ciutat Vella–, el percentatge de pisos destinats a la inversió es dispara fins a més del 80%. L'oportunitat de negoci és llaminera, ho assenyala el mateix Banc d'Es-

COMPRAR, EXPULSAR, REFORMAR I VENDRE

La DIRECTA revela el nom d'una desena d'empreses que estan comprant blocs sencers amb llogateres a l'àrea metropolitana de Barcelona. El marge de negoci és tan gran com la desprotecció de les inquilines, que s'han començat a organitzar per no ser expulsades

Gemma Garcia | @gemma_g_fabrega
Jesús Rodríguez | @albertmartnez

panya: ni bons de l'Estat ni borsa ni dipòsits bancaris, la millor inversió és l'habitatge, que ofereix un 8,8% de rendibilitat. Per això atreu empreses d'arreu del món.

Elix, una empresa catalana liderada per Jaime Lacasa, compra i reforma edificis sencers a Barcelona des de l'any 2003, però darrerament ha accelerat el ritme. Al barri del Poblenou, va comprar una finca al carrer de l'Amistat i en va expulsar les llogateres. Ara, és un edifici de pisos de luxe, que es venen per 500.000 euros. Però també hi ha empreses amb seu fiscal a Luxemburg, Varia, o seu social als Estats Units, Optimum Re Spain, que actualment té catorze grans edificis a la ciutat i ha tancat una aliança amb la firma inversora estatunidenca BlueMountain Capital Management -creada per un exdirectiu de JP Morgan- per sortir a borsa.

Precisament, l'economista Albert Recio compara el *modus operandi* d'aquestes empreses amb determinades operacions de borsa: "Pots invertir a llarg termini i cada any obtindràs un rendiment o buscar el negoci ràpid i comprar i vendre accions a curt termini aprofitant una tendència inflacionista". Quan hi ha expectatives d'increment de preus -afegeix-, es poden obtenir plusvàlues notables únicament amb la compra-venda. És el que es coneix com a *pase* en l'argot del sector. Localitzar, comprar, buidar, reformar i vendre són els verbs que configuren la cadena de la inversió immobiliària, que travessa especialment Barcelona. En totes aquestes operacions, hi intervenen diferents empreses; cadascuna té la seva funció. A més, del rastreig fet per la DIRECTA, es desprèn que almenys quatre d'elles tenen relació amb paradisos fiscals: Varia i Caso Patrimonio Iberia SL, amb seu a Luxemburg; Galla Inv -clienta d'MkPremium-, amb vincles financers a l'illa britànica de Man, i Lesing LWP Spain SL, amb seu a Malta.

Metodologies d'expulsió

Els immobles del carrer Leiva 37 o l'avinguda del Paral·lel 101 bis estan en mans de Vauras, la Casa dels

Cargols d'Entença 2 ja és propietat d'ActualPlus i l'edifici del carrer de l'Amistat 14 o el bloc del carrer Parlament 1-3, de moment, estan controlats per Elix. Tard o d'hora, aquests edificis i la resta d'immobles d'algunes de les principals empreses inversores localitzades per la DIRECTA es buidaran d'inquilines; és qüestió de temps. Si l'empresa se ceneix al que estipula la llei, enviarà un burofax a les llogateres un mes abans que acabi el contracte de lloguer vigent per advertir-les que no hi haurà renovació.

La majoria de vegades no hi ha cap marge per a la negociació. És el cas del bloc del carrer Murillo 12 del Poble-sec, d'on ja han estat expulsades la majoria de veïnes. Només en resisteixen quatre, que encara tenen el contracte de lloguer vigent i no han acceptat diners a canvi de marxar. L'empresa Norvet Negotial -també propietària de l'edifici de Josep Torres 20, l'antiga casa okupada Can Dimoni, on va intervenir Desokupa- va oferir 5.000 euros a Feliciano Esteves perquè abandonés casa seva abans del juliol, quan finalitza el contracte. El llogater, que viu amb els seus dos fills menors d'edat, assegura que només li donaven quinze dies per fer la mudança.

Per la seva banda, MkPremium es vanta d'haver arribat a molts acords econòmics d'aquest tipus amb les llogateres. L'empresa, que acaba d'interposar una denúncia contra la regidora del districte barceloní de Ciutat Vella Gala Pin per acusar la societat de coaccionar algunes veïnes a *Els Matins* de TV3, defensa que es tracta d'un acord entre dues parts i que és totalment legal. El cas del carrer Lancaster 13 ha transcendit perquè les veïnes que hi queden -l'Ahmed, la Rita i una criatura- asseguren que no els estan cobrant el lloguer i ja les han denunciat per impagament. L'advocada de la Federació d'Associacions de Veïns i Veïnes de Barcelona (FAVB) Laura González assegura que és una pràctica estesa a la qual cal respondre: "Si no et passen el cobrament perquè ho tens domiciliat, has d'efectuar un gir postal.

Segurament, te'l retornaran i, llavors, has d'anar al jutjat a consignar les rendes". Basant-se en la casuística que arriba a la FAVB, descriu: "Quan deixes de fer la gestió, l'empresa et dona uns mesos de tranquil·litat i, al cap d'un temps, et diu que fa mesos que no pagues el lloguer i recorre als jutjats".

El cas del carrer Lancaster no és únic a Ciutat Vella, un districte que, per la vulnerabilitat dels edificis i la seva població precaritzada, es troba sotmès a una gran pressió immobiliària. Pin explica que s'estan materialitzant moltes operacions de compra-venda d'immobles habitats per "veïns amb perfils vulnerables" amb l'objectiu de buidar-los, "per la via dels enganys, l'oferiment de diners o ambdues coses". Una de les més actives és MkPremium, que ha arribat a comprar disset edificis al districte. L'empresa dels germans Leyva fa d'intermediària -compra i buida- i, en alguns casos, denuncia la regidora, "ha arribat a rescindir algun contracte quan ja no era propietària del bloc". De moment, el consistori assegura que ha interposat una sanció a l'empresa -que oscil·la entre els 9.000 i els 90.000 euros- per manca de conservació de la finca del carrer Lancaster i que té un altre expedient obert per obres no legalitzades. La firma no ha contestat les preguntes de la DIRECTA.

Altres societats, aparentment, actuen amb més paciència i esperen que venci l'acord escrit. Al carrer Leiva 37, al barri d'Hostafrancs, viuen un compte enrere. Vauras Investment, a través de l'administrador de finques, ja ha comunicat a algunes veïnes que no renovarà els contractes de lloguer. L'empresari Bernat Palau de Belza, apoderat de la firma inversora i un dels principals accionistes del RCD Espanyol, és l'encarregat de l'operació. Al carrer Entença número 2 del barri de Sant Antoni, el procés està més avançat. Han rescindit el contracte a algunes veïnes i, a d'altres, els venç la tardor de 2017 o la primavera de 2018. Tot i que fa prop de quatre mesos que ActualPlus -que majoritàriament és propi- »

» etària de blocs d'oficines o comercials- va comprar l'immoble, aquest apareix en venda al portal Idealista a través de l'agència Judith Strub per 3,9 milions d'euros, fet que significa que la propietària actual és una empresa intermediària.

Només al barri de Sant Antoni, entre 2017 i 2019, s'han de renovar més de 3.500 contractes de lloguer. Vladimir Olivella, membre de l'assemblea Fem Sant Antoni, preveu que els casos d'expulsió per no renovació o increment del lloguer es dispararan: "Ara, tenim més de vint casos, incloent el veïnat dels tres edificis", en referència a Entença 2, Comte Borrell 18 i Parlament 1-3. Per buidar els blocs, descriu, les empreses estan utilitzant tot tipus de procediments: "Oferir diners per abandonar l'habitatge abans d'acabar el contracte, retornar rebuts -sobretot a rendes antigues- o fer mobbing deixant que els edificis es vagin deteriorant, desenvolupant obres molt llargues, no denunciant ocupacions conflictives o pressionant els llogaters". Lali C. de Puig, per exemple, veïna del carrer Parlament 1-3, a qui Elix ja ha comunicat que ha de marxar, denuncia que fa cinc anys que estan fent obres i ara tornen a arreglar la façana.

No hi ha dades sobre el nombre d'edificis sencers en mans d'empreses inversores, però, segons la Cambra de la Propietat Urbana de Barcelona, actualment, el 25% dels contractes de lloguer corresponen a edificis d'un únic propietari, que poden ser societats o persones físiques.

Increment dels desnonaments

Les xifres del Consell General del Poder Judicial de 2016 evidencien que els desnonaments de llogateres han augmentat fins a arribar a representar més de la meitat del total. A Catalunya, el territori amb més llançaments, d'un total de 14.069, 8.971 -un 63,8%- són derivats de la llei d'arrendaments urbans. La proporció té rèpliques: al País Valencià, de 9.635, 4.056 són de lloguer; a les Illes, 1.468 de 2.291. Les dades són un clar termòmetre de la vulnerabilitat de les inquilines, però no contemplen aquelles persones que, de sobte, reben el burofax quan finalitza el contracte de lloguer o les que, per poder-se quedar a casa, haurien de pagar molt més del que poden assumir. De quantes persones es tracta? Només rastrejant 22 empreses que bàsicament operen a Barcelona i l'Hospitalet, estem parlant de 88 immobles residencials. Si partim d'una mitjana de quinze habitatges per edifici i de dues habitants per llar, més de 2.600 persones han estat o seran expulsades de casa seva i hauran de marxar del barri o, fins i tot, de la ciutat.

Trobar un altre lloc per viure no serà fàcil perquè els lloguers pugen a tot arreu, encara que amb diferent intensitat. La Secretaria d'Habitatge de la Generalitat, basant-se en les dades de l'Incasòl, assenyala que la renda mitjana dels contractes signats durant el 2016 a Catalunya incrementa un 6,8% respecte a l'any anterior. A Barcelona, ho fa un 9,01% i, al Baix Llobregat, un 5,1%. Alhora, hi ha portals immobiliaris que marquen increments de més del 16% a la província de Barcelona. Albert Recio ho compara amb quan es llança una pedra a l'aigua: "Hi ha un epicentre, però l'onada especulativa es va expandint cap a altres bandes".

Des de fa tres anys, Cristina Mas viu amb la seva parella i una criatura petita al passeig Lluís Companys. Recentment, va finalitzar el contracte de lloguer de tres anys i la propietat li exigeix un increment del 27% mensual. Dels 900 euros que pagava, passaria a pagar-ne 1.150. "Amb aquesta pujada -es va preguntar Mas-, almenys obtindré alguna millora, no?", però no hi havia cap contrapartida i van decidir marxar: "Si ens estiguéssim d'altres coses, amb esforç, podríem pagar-ho... però no em dóna la gana". A la pujada de lloguer, havien de sumar-hi el diferencial de la fiança -200 euros-, mig mes per a l'administrador, l'impost de transmissió patrimonial, l'IVA i la redacció del nou contracte: prop de 1.300 euros. Mas s'ha vist abocada a canviar de barri, però hi ha altra gent que haurà de marxar encara més lluny.

Sílvia, del bloc d'Entença 2, marxa aviat a Santa Coloma de Gramenet; Yelèl -del mateix edifici- està

VAURAS INVESTMENT SL

16 edificis

Administradors
Heikki Matti Kaler-vo Hautsalo
Ramon Fernández Hernández

Empresa matriu
Barcelona Invest OY
FINLÀNDIA

Edificis a Barcelona:
C. de Leiva, 37
C. de Lleida, 38
C. de Sant Nicolau, 11
Av. del Paral·lel 101, bis
C. de Mallorca, 279
La Rambla, 98
C. de la Princesa, 11
Via Laietana, 12
C. de Giriti, 5
Av. Diagonal, 261
Via Laietana, 4
C. dels Pellaires, 39
C. de Còrsega, 60
C. del Comte Borrell, 296
C. del Comte d'Urgell, 70
C. de Villarroel, 58

OPTIMUM RE SPAIN SOCIMI SA

14 edificis

Administradors
Josep Borrell Daniel
Ignacio Pigrau Lázaro

Empresa matriu
BMB Investment Management Partners SL
(Associats amb Bluemountain, d'un ex directiu de JP Morgan)

Edificis a Barcelona:
C. d'Avinyó, 37
C. de Sant Climent, 5
C. del Carme, 106
C. Pau Claris, 126
C. Tallers, 55
Gran Via de les Corts Catalanes, 625
C. del Carme, 23
C. Consell de Cent, 403
C. Sant Pau, 17
C. de la Boqueria, 1
C. Massanet, 6
C. Regomir, 11
C. Princesa, 19
C. Casanova, 57

VARIA STRUCTURED OPPORTUNITIES SL

13 edificis

Administradors
Carlos Galofré Maristany
Xavier Pujol Coll
David Iriso Fernández

Empresa matriu
Varia Structured Opportunities SA
LUXEMBURG

Edificis a Barcelona:
C. d'en Xuclà, 19
C. la Rambla s/n
Passatge de Planell s/n
C. de la Sagrera s/n
Via Laietana s/n
C. de la Fusina s/n
C. Arc del Teatre s/n
C. Riera d'Horta s/n
Rambla Fabra i Puig s/n
C. Bac de Roda s/n
Trav. de les Corts s/n
Plaça Alfons X s/n
C. d'Enric Granados s/n

NORVET NEGOTIAL SL

10 edificis

Administrador
Alon Ozer Yunger

Empresa matriu
Norvet SL (Daniel Sagis)

Edificis a Barcelona:
C. Margarit, 25
C. d'Elkano, 15
C. Poeta Cabanyes, 33-35
C. Murillo, 12
C. Josep Torres, 20
C. de la Mare de Déu del Remei, 44
C. del Portal Nou, 51
C. del Freser, 60
C. Navas de Tolosa, 273
C. dels Escudellers, 44

ELS VUIT IMMOBLES MÉS GRANS

C. Còrsega, 60
6.867 m2

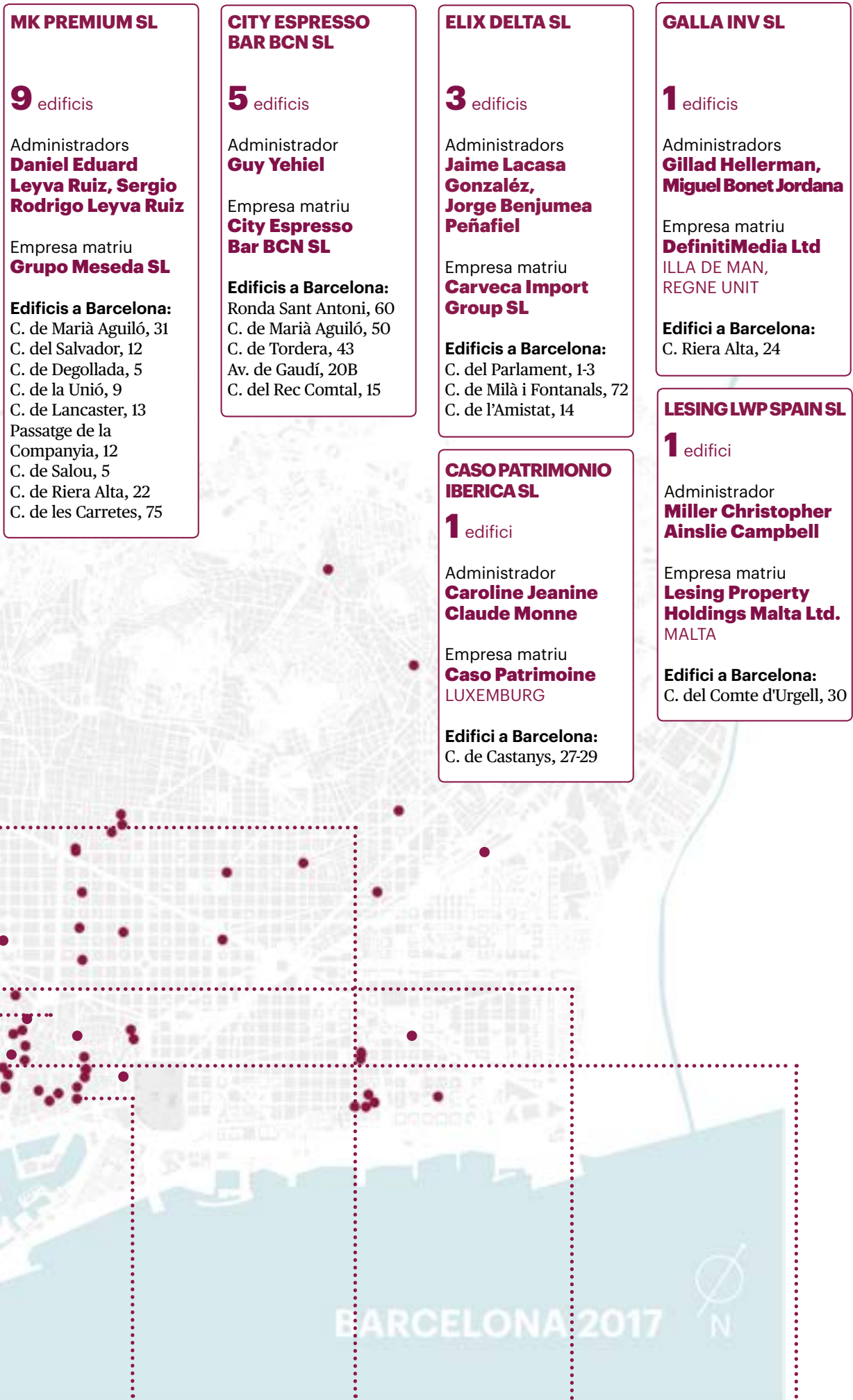
C. Casanova, 57
3.830 m2

C. Regomir, 11
2.447 m2

C. Villarroel, 58
1.966 m2

/ GERARD CASADEVALL
ANDREU BLANCH

buscant habitatge en algun poble de Catalunya, i David Belzunce i la seva parella -que viuen a l'Hospitalet- ja estan cercant una alternativa al Prat. Al barri de Sant Josep -que forma part del projecte de reconversió en "districte cultural"-, els preus s'han disparat i el propietari exigia 200 euros addicionals al mes a Belzunce. Davant la problemàtica, el col·lectiu Akelharre ha fet una crida perquè les persones que estan patint situacions similars es posin en contacte amb el grup i, de moment, ja té constància de tres blocs comprats per inversores a l'Hospitalet.

Tant la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) de Barcelona com la de Sabadell, l'Hospitalet i Manresa coincideixen a assenyalar que la problemàtica dels lloguers no para de créixer. A Barcelona, és més evident: el 43,3% dels desnonaments aturats són de lloguers, el 19,5% d'hipoteques i el 37,2% d'ocupacions. El portaveu de la PAH a la ciutat, Carlos Macías, puntualitza que, des de fa mig any, també els han anat arribant veïns i veïnes de blocs sencers a qui estan fent fora.

Barcelona -i, per extensió, l'àrea metropolitana- és la punta de llança de la inversió immobiliària; un factor que propicia aquest procés és el fet que hagi esdevingut un dels principals destins turístics mundials. De fet, una part de les empreses que compren pisos els converteixen en apartaments per a turistes o en habitatges de luxe. A més de Madrid, però en menor mesura, el boom del lloguer i l'aterratge d'empreses inversores també es percep a altres poblacions dels Països Catalans. A València, explica Aràdia Ruiz, advocada de la cooperativa de mediació i advocacia El Rogle: "En l'últim trimestre, hem notat un auge de persones que han vingut amb problemes de lloguer". Majoritàriament, descriu Ruiz, es tracta de gent amb "contractes relativament antics, a qui el propietari apuja l'arrendament quan s'extingeix el contracte". En general, puntualitza, són "persones aturades de llarga durada o gent que té una pensió xicoteta perquè és major de 55 anys; i això les porta a un desnonament segur". És el cas d'un veí que fa 27 anys que viu en un pis del barri de Benicalap a qui volen incrementar cent euros el lloguer, tot i que només percep una pensió de 360 euros al mes.

A l'illa d'Eivissa, els arrendaments estan pels núvols i les propietàries estan substituint inquilines per turistes. Ara que s'apropa la temporada d'estiu, llogar per dies és un gran negoci. Mariana Ribeiro viu amb el seu company i dos fills a Sant Miquel de Balansat i, el mes de febrer passat, el seu lloguer va passar de 700 a 1.200 euros. Sorpresa, va intentar trobar una llar alternativa, però el panorama a l'illa, assegura, és desolador i ha hagut d'assumir l'increment "amb moltes dificultats". No és una excepció. L'advocat de la Plataforma d'Afectats pels Lloguers Sergi Carrasco denuncia que estan fent fora molta gent. "Ens arriben entre tres i sis casos al dia. Hem documentat coaccions, amenaces i intents per rescindir el contracte abans d'hora", detalla.

La llei: inquilines a la intempèrie

De nord a sud i d'est a oest, l'Estat espanyol es regeix per la llei d'arrendaments urbans (LAU), reformada el 2013, precisament pocs mesos després que la banca es veiés obligada a cedir prop de 6.000 pisos per a persones desnonades al Fons Social d'Habitatge estatal. Justament quan les entitats financeres es veien abocades al negoci del lloguer, el govern de Mariano Rajoy va modificar la llei. Un canvi que, per a Carme Trilla, presidenta de la Fundació Habitat 3, "els operadors clàssics de lloguer mai no havien demanat".

Un dels aspectes més polèmics va ser la retallada dels anys de contracte de cinc a tres. Precisament, el 6 de juny passat va fer tres anys de l'entrada en vigor de la reforma i ja s'han començat a rescindir contractes. Temporalment, hi ha una coincidència absoluta amb l'augment de compres d'edificis amb inquilines a dins per part d'empreses inversores. A més de reduir la durada dels anys de contracte, així com dels de pròrroga, la reforma va deixar de blindar l'augment anual de »

C. Princesa, 19
1.960 m2

C. Comte Borrell, 296
1.893 m2

C. Comte d'Urgell, 30
1.293 m2

C. Lancaster, 13
895 m2

» la renda a través de l'IPC. La nova LAU “deixa molt més marge a la voluntat de les parts respecte a la llei del 94”, explica l'advocada Laura González. Un fet que, sovint, s'acaba traduint en condicions abusives amb lletra menuda al contracte o amb una manca de concreció, fet que obliga a negociar amb la propietat cada any. La negociació, però, subratlla Gerard Hernández, portaveu de l'Associació de Consumidors en Acció de Catalunya-FACUA, és desigual perquè “el llogater és la part feble i, si no accepta les condicions, hi ha cua”. La federació d'associacions de consumidors detecta un increment de consultes, queixes i reclamacions relacionades amb el venciment de contractes i amb condicions abusives.

“Les entitats financeres -assegura Guillem Fernández de la cooperativa de finances ètiques Coop57- van imposar la LAU i han convertit el lloguer en un nou nínxol de negoci creant les seves pròpies estructures per actuar, per via directa, amb empreses immobiliàries com Servihabitat, Anida o Solvia o, per via indirecta, mitjançant Socimis i fons d'inversió”. Actualment, Santander i CaixaBank participen a la Socimi Uro Property; Bankinter, a Ores Socimi, i, fins fa poc, Banc de Sabadell participava a Sabadell Patrimoni. Es tracta d'un tipus de societats destinades a la gestió d'immobles de lloguer que pràcticament no tributen.

Com posar fre al mercat

Hi ha un cert consens entre diferents actors que la reforma de la LAU s'hauria de retreure. Fins i tot, puntualitza l'exsecretària d'habitatge Carme Trilla, amb els agents de la propietat immobiliària (API). Així mateix, Òscar Gorgues, gerent de la Cambra de Propietat Urbana de Barcelona, reconeix que una durada dels contractes de cinc anys “no distorsiona un mercat estable” i, per tant, creu que “aquesta modificació no era estrictament necessària”.

La història certifica el marge de maniobra de la llei estatal per influir sobre els preus del mercat: la LAU de 1964 incloïa la congelació de rendes i la pròrroga forçosa. Tot i que la Generalitat de Catalunya s'escuda en el fet que no pot regular el preu del mercat perquè no té competències, Guillem Fernández recorda que podria elaborar una llei de lloguer pròpia, modificar normativa com el Codi Civil Català o la fiscalitat per via de l'Agència Tributària de Catalunya, donar la volta al registre de fiances i lloguers de l'Incasòl i potenciar o crear nous instruments.

Ara per ara, la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona estan elaborant un índex de preus de lloguer. Es tracta d'una eina orientativa per marcar un topall més precís, però que no serà d'obligat compliment. L'Agència de l'Habitatge de Catalunya matisa, però, que “també pot servir per crear estímuls fiscals o d'altres tipus als arrendaments que es fessin per sota dels índexs de lloguer per al territori concret”.

La llei d'habitatge de 2007 i els decrets posteriors contemplen altres instruments que, desplegats i amb recursos assignats, podrien incidir en el preu del mercat. Per una banda, l'Alvalloguer -instrument gestionat per la Generalitat- com a garantia de cobrament per a la propietat si finalment hi ha desperfectes a l'immoble, a canvi de mantenir un preu més assequible. Ara per ara, si bé és cert que hi ha un decret de 2008 que l'incorpora, l'Incasòl el contempla per a rendes mensuals pactades de fins a 1.500 euros a la ciutat de Barcelona i de 1.200 a l'Hospitalet, és a dir, no defuig el preu del mercat.

Per altra banda i amb la finalitat d'ampliar el parc públic de lloguer -que actualment només arriba al 2% a Catalunya-, la llei de 2007 també contempla destinar reserves d'habitatges a preus assequibles a tota construcció en sòl urbà consolidat, a més de garantir el dret de tanteig i retracte a l'administració pública, és a dir, el dret de ser informada sobre les operacions de compra-venda de qualsevol immoble per poder optar a la compra. Fins ara, aquest dret estava acotat a unes zones concretes de Barcelona, però, el mes de gener, el ple de l'Ajuntament va aprovar impulsar els instruments

Manifestació contra la gentrificació el 28 de gener de 2017 / VÍCTOR SERRI

necessaris per fer-lo extensible al conjunt de la ciutat, com succeeix a França, per exemple. Aquí, “van passant els anys i hem perdut oportunitats d'ampliar el parc públic d'habitatge”, lamenta Trilla.

Des dels municipis, a banda de les ajudes per al lloguer -que no influeixen sobre el preu del mercat, sinó que ajuden la inquilina a arribar-hi-, un dels instruments amb més ressò són les borses d'habitatge de lloguer, que es van introduir l'any 2005. Malgrat que, l'any 2006, Joan Ollé Bertrán, del Col·legi d'Agents de la Propietat Immobiliària de Barcelona, va arribar a qualificar-les d’“intent de sovietització del mercat del lloguer”, a la pràctica i amb variacions en funció del municipi, consisteix a oferir assegurances d'impagament i desperfectes o subvencions a l'IBI a les propietàries a canvi que ofereixin rendes per sota del preu del mercat. “És el que en alguns països s'anomenen immobiliàries socials i podrien ser immobiliàries públiques, tot i que no es va estendre mai com un servei per operacions de compra-venda”, explica Fernández. Alguns ajuntaments, com els de Sabadell o Granollers, estableixen que, per accedir-hi, la rebaixa del lloguer ha d'arribar a un mínim del 20%, però d'altres com Barcelona o l'Hospitalet no fixen el percentatge, sinó que és cada propietària qui negocia el preu. Tot i no imposar un límit de renda a la propietat, a canvi i en el marc de la campanya de promoció de la borsa Tu tens la clau, el consistori barceloní ofereix fins a 20.000 euros d'ajudes per pagar obres de rehabilitació a fons perdut. De moment, hi ha 734 pisos a la borsa, però el 2008 van arribar a haver-n'hi 1.150.

En tot cas, es tracta d'una quantitat de pisos que no representa ni el 2% dels 42.182 contractes signats a Barcelona el 2016. De fet, el 2015, es van signar 52 contractes nous de la borsa, quan hi havia més de 3.500 sol·licituds. Per contra, aquell mateix any, el mercat de lloguer va signar més de 40.000 contractes a la ciutat. Per a Fernández, si el programa es desenvolupa de manera testimonial, no té una incidència social rellevant, però, “si mitjancés més de la meitat dels contractes d'una ciutat, tindria un impacte directe sobre el preu del lloguer”.

Malgrat les limitacions que imposa la normativa estatal -en el cas de l'Estat espanyol, la LAU-, alguns països de l'entorn evidencien que hi ha camp per córrer. A Berlín, cap propietària no pot cobrar l'habitatge per sobre del 10% de la mitjana de la zona, un sostre que s'ha ampliat als nous contractes. A l'Estat francès, des de l'agost de 2015, la llei Alur limita les rendes mensuals dels lloguers a París, que, en aquest cas, no poden superar el 20% de la mitjana del barri. ●

La Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona estan elaborant un índex orientatiu de preus de lloguer

A Berlín, cap propietària no pot cobrar l'habitatge per sobre del 10% de la mitjana, nous contractes inclosos

LAU 1994	LAU 2013
5 anys de contracte	3 anys de contracte
3 anys de pròrroga	1 any de pròrroga
Durant la vigència del contracte, la renda s'incrementarà en funció de la variació de l'IPC	Durant la vigència del contracte, la renda s'incrementarà en el termes pactats entre les parts

“ ”

LALI C. DE PUIG,

CARRER PARLAMENT 1-3, BARCELONA

Fa cinc anys que fan obres, ens han martiritzat

/ VICTOR SERRI

“ ”

MARY GARCIA I ANA ANGUITA,

CARRER ROSICH 7, L'HOSPITALET DE LLOBREGAT

Crec que volen fer pisos turístics i el meu serà el magatzem de les obres

/ V. S.

“ ”

YELEL CAÑAS I SILVIA FRACCAROLI,

CARRER ENTENÇA 2, BARCELONA

Trobar un pis a Barcelona és una guerra, marxem de la ciutat

/ V. S.

L'immoble del carrer Parlament 1-3, propietat de dues germanes, va passar a mans del grup de la família Renom Arboix Levante Capital fa quatre anys. Lali C. de Puig recorda que va ser aleshores quan van començar les obres: "Eren obres de poca qualitat, com a operació de neteja, i, simultàniament, van començar a fer fora la gent de dos en dos". A més, afegeix, carregaven alguns imports de les reformes a la renda de les inquilines. El 22 de desembre de 2016, totes les veïnes que quedaven van rebre una carta certificada que anunciava un nou canvi de propietat. A partir d'aleshores, l'immoble era de l'empresa Elix Servicios Inmobiliarios, que es dedica a comprar edificis per rehabilitar i solars per edificar a Barcelona i Madrid. Només va passar una setmana i Lali, que té un contracte de l'any 90 que li han anat renovant, va rebre el bu-

rofax. Quan el van enviar, no hi era perquè feia vacances de Nadal i no va poder recollir la mala notícia a Correus fins a mitjan gener. Només tenia quinze dies per marxar. "A tots ens avisen tan sols un mes abans que acabi el contracte", denuncia Lali. Tot i que, al veí de sota, el contracte se li acabava el 31 de març, també van esgotar el temps al màxim a l'hora d'avisar-lo. Quan va trucar a l'administrador de finques per demanar explicacions, no va poder revertir la situació de cap manera. Recentment, han rebut una carta que els comunica que arreglaran la façana, tot i que ja ho havien fet, denuncia Lali: "Fa cinc anys que fan obres, ens han martiritzat. Ara tornaran a posar una bastida a la façana, tot i que la van restaurar fa poc". Al bloc, hi ha dues inquilines amb contractes indefinits i Lali sospita que les obres són una estratègia per fer-les fora.

Poc després de la mort del propietari, els van comunicar, a través d'una carta, que l'edifici de cinc plantes del carrer Rosich número 7 de l'Hospitalet passava a mans de l'empresa DSG Pyramid Shanghai –segons consta al registre mercantil, amb només 3.000 euros de capital social–, administrada pel vicepresident de Mango i responsable d'aquesta multinacional catalana a la Xina, David Sancho Grau. L'empresari té la titularitat d'un altre edifici al carrer Diputació 193 de Barcelona, actualment en venda. "En un primer moment –relata Anna Anguita–, ens van dir que no ens farien fora quan acabessin els contractes", però la tranquil·litat es va esvaïr de seguida. Quan s'apropava el final del primer, amb una trucada telefònica, els van comunicar que haurien de marxar. Mary Garcia, que viu amb el seu marit i dos fills, un

d'ells menor d'edat, ja no té contracte vigent des del mes de març. Estan guanyant temps per trobar un pis que puguin pagar perquè ella no té feina i ell no té una ocupació estable. "Crec que volen fer pisos turístics", explica Garcia. Diu que el seu pis s'utilitzarà com a magatzem per guardar el material destinat a la reforma de l'immoble i que, per tant, hi ha pressa per buidar-lo. Tot i que són pisos en mal estat, antics i amb goteres, paguen 500 euros al mes. "La nostra situació econòmica, sumada a l'increment dels preus a l'Hospitalet, dificulta molt que trobem un altre habitatge". L'altra veïna, Anguita, té una mica més de marge perquè el seu contracte expira a finals d'octubre. L'empresa li ha dit que potser podria quedar-s'hi un temps més, però amb un increment mensual que podria rondar els 250 euros.

Se la coneix com a Casa dels Cargols per la decoració d'una part de la façana i, actualment, està en mans de l'empresa Actualplus, que té un altre edifici d'habitatges a la rambla de Fabra i Puig i una desena d'immobles d'oficines comercials i industrials a Barcelona, Badalona i l'Hospitalet de Llobregat. Emsa, la patrimonial del bufet d'advocats Quatre Casas, es va vendre l'edifici, però les inquilines mai no han arribat a una interlocució directa amb el nou propietari. En canvi, han anat rebent un degoteig de burofaxos que adverteixen que no els renovaran els contractes. L'administrador de finques Ollé Bertran va comunicar a Yel el Cañas i Silvia Fraccaroli que, a partir del novembre, no continuaran al pis "perquè la propietat vol arreglar la finca i tornar-la a vendre". De fet, aquest bloc d'onze habitatges està en venda al portal immobiliari Idealista per 3,9 milions d'euros. Ara, la parella paga 760 euros al mes i trobar un pis

en aquestes condicions a Barcelona "és una guerra, marxem de la ciutat", es lamenta Yel el. "Vam anar a veure una casa per 700 euros –relata– i érem deu fent cua a la porta d'un àtic sense ascensor pràcticament inhabitable". Molt afectada, una altra veïna explica que es veu obligada a marxar a Santa Coloma de Gramenet perquè ja li han anunciat que, el mes de setembre, quan farà tres anys que va signar el contracte, es queda al carrer: "No puc escollir quedar-me al barri perquè els preus estan disparats". Abans que acabés el 2016, va anar a parlar amb l'administrador per mostrar la seva voluntat de renovar, però no li van donar cap resposta: "Em van dir que m'ho dirien un mes abans de la finalització del contracte". I així va ser. Regint-se estrictament pel que marca la llei, a principis de febrer, va rebre la notificació. "Ha sigut molt dur –explica–, fa molts anys que visc al barri, és casa meua i hi tinc tots els meus vincles".

DIFERENTS ESTRATÈGIES, UN FRONT COMÚ: “NO ENS FARAN FORA”

Plataformes veïnals, sindicats de barri i organitzacions de llogateres plantegen diferents accions per fer front als processos d'expulsió veïnal que afecten la ciutat de Barcelona

Vicent Almela | @La_Directa

Organitzacions i moviments socials pensen que les mesures aprovades pel consistori encara són insuficients

Gira la tendència, i per primer cop una majoria de barcelonines pensen que no cal atraure més turistes

El rebuig a l'anomenada *marca Barcelona* es comença a estendre com la pólvora. L'especulació urbanística i l'increment imparable dels lloguers -han pujat un 20% en només dos anys i ja superen els 800 euros de mitjana- està provocant que cada vegada hi hagi més veïnes que es veuen forçades a abandonar els seus barris i mudar-se a la perifèria o canviar de ciutat. Són uns desnonaments que no s'inclouen a les estadístiques.

Malgrat les mesures aplicades pel consistori els últims mesos per intentar revertir aquesta situació -com la recent aprovació del PEUAT, la penalització dels habitatges turístics il·legals o l'ampliació del parc d'habitatge públic als districtes més afectats-, moltes organitzacions i moviments veïnals continuen pensant que aquestes iniciatives són insuficients i que les institucions presenten “unes clares limitacions a l'hora de combatre aquestes empreses i lobbies”.

Segons explica Daniel Pardo, membre de l'Assemblea de Barris per un Turisme Sostenible (ABTS) i de la plataforma veïnal Ciutat Vella no està en venda: “Alguna cosa està canviant perquè, fa tres anys, el turisme no es veia com un problema i, ara mateix, s'ha convertit en la segona preocupació de les barcelonines -segons el baròmetre municipal-, que veuen com les conseqüències d'aquest fenomen fan que l'accés a l'habitatge estigui amenaçadíssim a molts barris”. Un 48,9% de la població barcelonina creu que s'ha arribat a un límit i més del 47,5% creu que encara s'ha d'atraure més turisme, trencant la tendència dels últims anys, segons es desprèn de l'Informe d'Activitat Turística 2016.

Aquesta nova percepció i consciència social es tradueix en el fet “que cada cop hi ha més gent que s'organitza per fer front a l'especulació i evitar l'expulsió de veïnes”, assegura Pardo. Tot i que aquests grups presenten diferents models organitzatius -plataformes veïnals, sindicats de barri o organitzacions de llogateres- i formes d'actuació, tots ells entenen l'accés a l'habitatge “com un dret i no com una mercaderia”. Segons Pardo, d'ara en avant, només caldrà “trobar afinitats i compatibilitat de propostes per crear un moviment fort de ciutat que s'oposi frontalment al model mercantilista que ens estan imposant”.

El sindicat de llogateres com a eina de pressió

Seguint el model de països com Alemanya o Suècia, on les llogateres juguen un paper important en l'elaboració de lleis d'accés a l'habitatge, fa uns mesos que l'Observatori DESC -juntament amb altres entitats i plataformes veïnals- està treballant per la creació d'un sindicat de llogateres, que es preveu presentar el proper mes de maig. Segons Marc Debés, membre del grup promotor, “el sindicat sorgeix d'una necessitat creixent a la ciutat i pretén convertir-se en una eina de pressió davant les institucions i els lobbies”. Un dels seus primers objectius seria “mobilitzar-se per intentar enderrocar l'actual llei d'arrendaments urbans (LAU) i substituir-la per una llei que s'ajusti millor a les necessitats de les habitants de Barcelona”.

“És necessari que les llogateres d'aquesta ciutat comencem a organitzar-nos per tenir més força, pactar preus més justos i aconseguir unes condicions d'arrendament més bones”, comenta Debés, que considera que, tot i que elles aposten per “una via més negociadora”, tots els models de lluita “són necessaris per fer front a aquest enemic comú de l'habitatge especulatiu i l'expulsió veïnal”. I conclou: “Si totes les organitzacions i col·lectius ens comuniquem i ens coordinem bé durant els pròxims mesos, podem fer alguna cosa important per revertir la situació”.

Desllogades, de la vivència a l'acció

El mes de setembre passat, sota el nom de Desllogades, un grup de persones directament afectades pels abusos contractuals amb les immobiliàries i les pujades dels preus del lloguer es va començar a organitzar. “Actualment, les lleis d'habitatge afavoreixen els propietaris, que a més estan organitzats. Ha arribat el moment que ens organitzem nosaltres també”, explica Mònica, llogatera i membre del col·lectiu.

El moviment, que entén l'accés a l'habitatge com “una problemàtica global” a la ciutat, va començar difonent una sèrie de vídeos en què diferents persones afectades pels abusos contractuals del lloguer contaven les seues experiències amb l'objectiu de “visibilitzar la problemàtica”. A banda d'això, el col·lectiu també s'es-

/ VICTOR SERRI

tà encarregant de fer una recerca de casos concrets i un estudi de l'actual LAU per poder oferir informació i una anàlisi general. “Els contractes de lloguer actuals tenen elements que són abusius i, en molts casos, no són legals”, explica Aldo, que afirma: “Nosaltres volem ajudar a crear un moviment d'agitació social que pressioni les immobiliàries perquè regulin els contractes, aconseguir rebaixar les exigències per accedir a un habitatge i pressionar les institucions perquè modifiquin la llei a favor de les veïnes”.

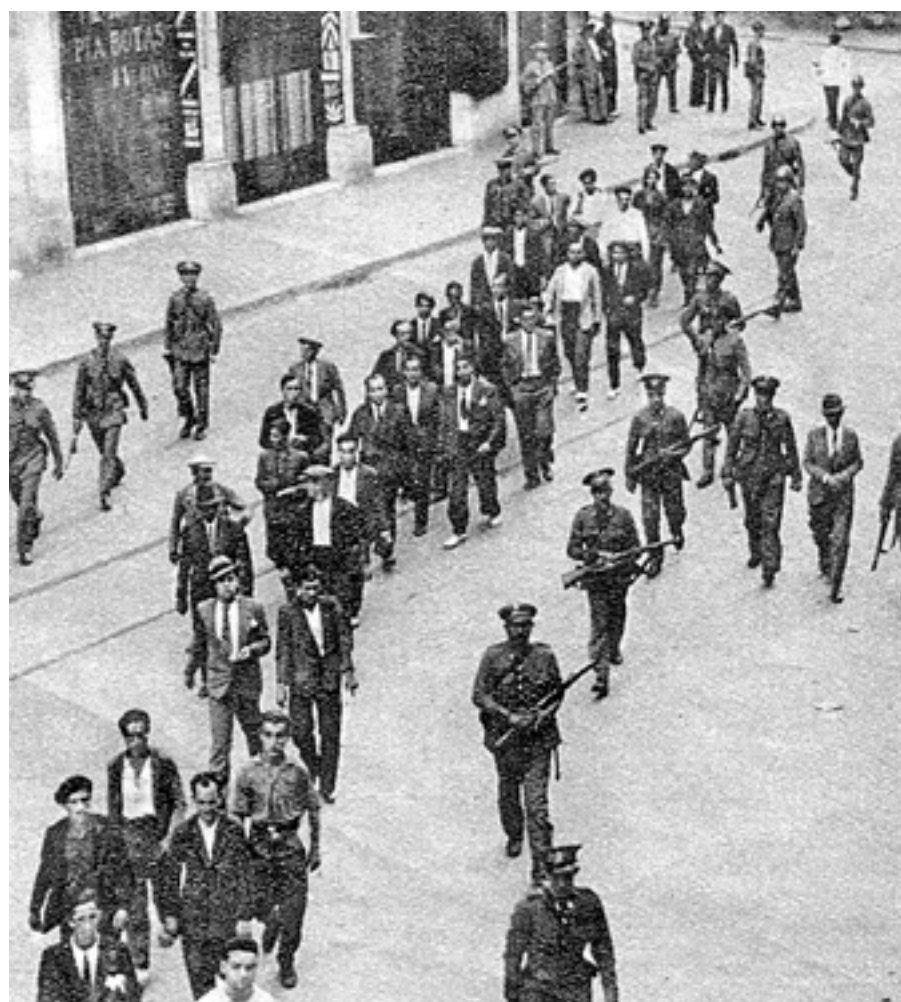
Accions als barris per ‘marcar’ responsables

“Organitzar-se de manera comunitària per combatre els problemes reals que viu el barri, com l'explotació laboral, la gentrificació o l'accés a l'habitatge”. Amb aquest objectiu, naix un nou model sindical –els anomenats sindicats de barri–, que ja està funcionant a nuclis com Gràcia i el Poble-sec i que pretén crear xarxes populars de suport mutu i resposta veïnal col·lectiva davant les diverses problemàtiques que afecten els barris. “Per exemple, vam detectar que hi havia molta desinformació sobre el tema dels lloguers; la gent rebia el burofax on deia que s'apujava el preu i, directament, marxava”, expliquen des del Sindicat de Barri del Poble-sec (SBP). “Per això vam decidir començar a difondre el Manual de Defensa del Llogater, per informar les veïnes sobre els seus drets i fer-los saber que no estan soles davant aquesta situació”, reblen.

En aquesta línia, el mes de març d'enguany, l'SBP va convocar una trobada veïnal per aprovar un manifest –que ja han signat més de vint entitats del barri–, amb l'objectiu principal d'aturar l'expulsió veïnal. Els cinc punts especificats al document –que inclouen la limitació dels preus del lloguer, la renovació automàtica dels contractes, la fi dels desnonaments, la reducció dels habitatges d'ús turístic i que l'habitatge deixi de ser un negoci– són, segons el sindicat, “una proposta de mínims que tots els agents del barri, especialment les immobiliàries i les constructores, hauran de complir i respectar si no volen patir *escraches* o accions que visibilitzin la seva activitat especulativa”. ●

La policia
republicana
porta obrers i
llogaters a la
presó Model de
Barcelona
/ ATENEU
ENCICLOPÈDIC
POPULAR

El dia que Barcelona va deixar de pagar els lloguers

Fa 86 anys que un total de 100.000 famílies obreres –en el punt més àlgid de participació– van deixar de pagar la mensualitat tot responent a la crida feta des del Sindicat Únic de la Construcció de la CNT. Era la vaga de lloguers de 1931. Feia pocs dies de la instauració de la Segona República i el context social d'atur i precarietat que vivien les classes populars –sobretot en el sector de la construcció– va provocar el desnonament de moltes famílies, per part de les forces policials republicanes, que no podien pagar els rebuts del lloguer. Tot i que, durant els primers dies de la República, els obrers i les obreres veïen amb optimisme el canvi de règim, segons explica Manel Aisa al seu llibre *La huelga de alquileres y el comité de defensa económica*: “Les classes populars, en poc temps, es van adonar de la traïció de la classe política i van patir un desencant que els va fer sortir en massa al carrer a enfrontar-se contra les injustícies del poder”. L'estratègia obrera va ser deixar de pagar el lloguer de manera indefinida, fins a aconseguir que la propietat rebaixés un 40% el preu de la mensualitat, que en aquell moment d'inflació oscil·lava entre les 60 i les 70 pessetes –quan els obrers i les obreres cobraven una mitjana de set pessetes al dia. El govern de la República va reprimir durament les vaguistes i les inquilines que

intentaven tornar a les seues cases després d'haver estat desnonades i va omplir la presó Model –i també la presó flotant instal·lada al vaixell *Antonio López*– dels anomenats *presos governatius*. Es va desencadenar una vaga de fam a la Model i la vaga general del setembre de 1931, reprimida durament pel govern i que va acabar amb divuit obrers assassinats i més de 300 detencions. El fort clima repressiu va provocar que el sindicat decidís desconvocar la vaga pocs mesos després. Però, malgrat la repressió, la vaga de lloguers va aconseguir rebaixes importants de les quotes per a moltes famílies i va posar sobre la taula per primer cop el debat sobre la propietat i l'especulació versus el dret a l'habitatge. Tot i que els temps i el context han canviat, les noves organitzacions veïnals no descarten la vaga de lloguers com a eina de pressió per fer front a la problemàtica: “Es podria començar organitzant-se per deixar de pagar en casos concrets, com els blocs comprats per grups inversors i que pateixen una pujada descontrolada dels preus; bloc que comprin, bloc que se suma a la vaga”. Des del sindicat de barri del Poble-sec consideren que aquesta mesura seria una “bona manera de visibilitzar-ho i d'anar pressionant mitjançant batalles parcials contra els especuladors”.

És la mare del jove manifestant assassinat per la policia a la ciutat de Gènova el 20 de juliol de 2001 en el marc de les protestes contra la cimera del G-8 , presidida per Silvio Berlusconi. El 18 de març de 2017, als seus 72 anys, va visitar Barcelona, convidada per la Xarxa antirepressió de familiars de detingudes, per participar a la primera jornada internacional de familiars de persones represaliades que va tenir lloc al Saló del Tinell. L'endemà, ens vam trobar amb ella a l'Àgora Juan Andrés Benítez del Raval, un espai d'homenatge al veí mort arran de la pallissa que li van propinar vuit agents dels Mossos d'Esquadra. L'entrevistem mentre dina amb Elena Ortega, mare d'Alfon, el jove de Vallecas empresonat des de fa vint mesos, i Mariana Huidobro, mare de Rodrigo Lanza, pres del cas 4-F. S'ha dedicat a la docència tota la vida i, durant una legislatura, va ser senadora per la candidatura de Rifondazione Comunista

Parla'ns de la teva vida, primer. Sóc una vella mestra. Vaig decidir que volia ser mestra molt aviat i l'escola va ser la meva vida. Quan vaig tenir fills, em deien: "Mare, com van els teus nens?". Perquè vegis fins a quin punt la meva escola formava part del dia a dia de la meva família. El pare dels meus fills era sindicalista i sovint era fora de casa. Vam haver de canviar de llar moltes vegades. En definitiva, la meva vida no va ser gaire fàcil... Tanmateix, jo sempre deia: sóc rica i feliç perquè tinc els meus fills. Quan era jove, vaig fer activitat política... en realitat, sóc una vella comunista. Vaig ser militant de partit i vaig lliurar les meves batalles, primer al carrer i, després, per canviar l'escola. Durant els anys 60 i 70, vam fer molta feina a l'escola pública -sempre pública, per descomptat-, conquestes que, a partir dels 80, es van anar esborrant de mica en mica. Treballant, amb dos fills i una casa, animals i amics, tenia molta feina i ja no podia fer gaire tasca política. Aleshores, la meva activitat política es limitava a l'escola, el sindicat i el barri -tots ells, àmbits connectats a l'escola-, però ja no feia vida més enllà.

Què feia Carlo durant aquells anys?

Quan Carlo -que tenia el meu caràcter- va començar a sortir més, a anar a centres socials -la primera vegada que hi va anar, l'hi vaig portar jo amb el meu cotxe- i també a manifestacions, a mi em semblava ben normal; eren coses que jo també havia fet. Fins al 20 de juliol de 2001. Quan em van dir que havien matat el meu fill, jo no ho volia acceptar, no m'ho creia, pensava que no era cert. Ho vaig veure a la televisió i em vaig dir: no, no és ell. És més, vaig dir: pobreta, la seva mare, aquesta nit. Dues hores més tard, va arribar la policia. Llavors, vaig haver d'admetre que es tractava realment del meu fill. A partir d'aleshores, la meva vida va canviar radicalment.

Com van ser els dies posteriors a l'assassinat del teu fill?

Primer, va haver-hi caos: la confusió de la premsa, els advocats... Era un entorn que, d'alguna manera, ja ha-

via viscut, però mai no havia afectat així la meva família. Quan les autoritats no em van tornar el cos del meu fill, vaig anar cap a la plaça, em vaig asseure a terra amb els nois que estaven allà i m'hi vaig quedar molt temps. Anava a casa, em dutxava i, després, hi tornava. Estant allà, em van començar a arribar informacions de les persones que havien viscut aquella escena de violència. El que escrivien els diaris no tenia res a veure amb el meu fill. Jo el coneixia, sabia qui era i el que llegia feia referència a una altra persona. Vaig sentir la necessitat de buscar els fotògrafs que eren a la plaça en el moment que el van matar. Les fotografies em van permetre identificar vuit objectius, d'aparells de fotografia i de gravació, i els vaig anar buscar.

Però, no s'havia obert una investigació oficial?

Es va obrir i es va arxivar. Llavors, el pare de Carlo i jo ens vam enrabiar i vam anar a buscar els fotògrafs. El més important, el de Reuters, era el que havia fet la foto en què apareix Carlo, com si fos un gegant, amb un extintor davant del furgó de la policia. Aquest fotògraf era a Roma, hi vaig anar i em va dir: "No tinc res a donar-li, res a dir-li". Era el cap de Reuters fotografia a Gènova, Dylan Martínez, que després faria de fals testimoni. Va explicar l'escena del furgó de la plaça Alimonda com si fos una escena viscuda en un altre lloc, on hi havia un manifestant que havia pujat al sostre del furgó. Això no va passar a la plaça Alimonda, però ell ho va explicar atribuint l'acció al meu fill. Va ser una mentida, una de les moltes que es van dir sobre la història de Carlo. Vaig comprendre que no en trauria res, dels fotògrafs; molts ens van donar les seves fotos, però no es veia res a l'interior del furgó i, per tant, no podíem fer-les servir per reconstruir els fets.

I, aleshores, vas buscar altres casos com el de Carlo...

Jo havia viscut una època de lluites durant la qual havien matat nois a les places i els carrers -nois que ara tindrien la meva edat- i vaig pensar: he d'aplegar tots aquests casos. A Itàlia, feia molts anys que no es disparava durant una manifestació; l'última persona assassinada havia estat Giorgia Masi, a Roma, aleshores feia

Haidi Giuliani, mestra jubilada

“Esperen que envellim i morim, així no es parlarà de Carlo Giuliani”

Text: Jesús Rodríguez | @albertmartnez
Fotografia: Víctor Serri | @_ittos_

24 anys. Llavors, vaig començar a viatjar per trobar els altres fills, germans... Era com si fossin fills meus perquè els havien matat com havien matat el meu fill, a la mateixa edat, i els vaig trobar. Vaig intentar unir i reunir les poques associacions que havien nascut per recordar aquests nois i noies i també les grans associacions de víctimes de les massacres d'Estat: la de la plaça Fontana de Milà de l'any 1969, la de l'estació de Bolonya, la de Brescia, la de Florència, etc... La primera assemblea va ser en un centre social de Bolonya, després a Milà, Gènova... En aquestes trobades, per una banda, hi havia qui deia: “Jo no vull barrejar els meus morts, que són morts innocents, amb un delinqüent com el teu fill”. Bé, això ho afegeixo jo, no ho deien així clarament, però el sentit era aquest. Per altra banda, hi havia qui deia: “No vull que els nostres morts, que han mort per una idea, es barregin amb aquells que han mort per casualitat, per desgràcia, perquè passaven per una estació, per un carrer, per una plaça...”. I jo continuava dient: però, uns i altres han rebut justícia per part de l'Estat? No! En aquest punt ens podem trobar.

Què n'ha quedat, de tot allò?

L'únic que vaig aconseguir, gràcies a uns companys molt generosos, va ser una pàgina web, on vam escriure les històries de tots els assassinats des del començament de la República fins a la mort de Carlo. El web ha esdevingut molt important, molta gent s'hi ha inspirat o n'ha tret informació per escriure llibres. Era com una enciclopèdia de la injustícia italiana. El web va caure fa gairebé dos anys i, des d'aleshores, estic demanant ajuda -ahir també ho vaig fer- per recuperar-la. Cadascú té una pàgina de la seva història, però és important que hi hagi una pàgina que contingui totes les històries. Va caure per abandonament, però m'han explicat que tots els documents continuen existint en una mena de magatzem, desordenats; cal recuperar-los i reordenar-los.

Però, mentrestant, has continuat investigant?

Per descomptat. Vaig continuar buscant la veritat sobre el que havia passat a Gènova. Vaig demanar ajuda a

media activistes, a persones que tenien la capacitat de llegir les imatges, de reconstruir els moviments. Casa meua s'omplia de papers i llibres. El meu cap sempre estava ocupat, per sort, ja que, altrament, m'hauria tornat boja. També viatjava: anava a parlar a les escoles, em convidaven a les universitats... i jo no hi estava acostumada. Sempre havia fet una vida molt privada: a l'escola, al barri, a casa meua, amb els fills, els amics... però mai no havia parlat en públic. Haver-ho de fer va ser un esforç terrible per a mi, tremolava. I la tremolor no va desaparèixer. Després, m'hi vaig acostumar. Per desgràcia, és així, ens hi acostumem (Haidi ens parla amb veu tremolosa, una afectació en la parla que ha esdevingut crònica).

Et vas convertir en un símbol.

Quan arribava a un lloc on projectaven vídeos en què es veia el meu fill quan moria, molta gent es preocupava; deien: “No el passeu, que arriba la mare”. I jo responia: aquestes imatges les he estudiat dia i nit, no us preocupeu, no us amoïneu, visc mirant aquestes imatges. Al teu interior, es produeix un trencament. Per una banda, hi ha el teu fill viu; per l'altra, hi ha aquell noi mort a terra. Però el teu fill és la part viva. Durant molts anys, no vaig poder mirar les fotos i les gravacions del meu fill viu; aquelles sí que em destrossaven el cor. Quan em preguntaven: “Com era el teu fill? Què pensava el teu fill?”. Jo responia: pregunteu-li a ell, no sóc jo qui ha de dir el que pensava. No sóc aquí per parlar de la vida del meu fill, sinó de la mort del meu fill. La vida de Carlo és un fet privat, la mort de Carlo és un fet públic, és un problema de democràcia que afecta tothom, però la seva vida, no. He vist mares a la televisió dient: “El meu fill era tan bo, tan intel·ligent...”. Jo mai no ho he dit. No n'han de fer res, de com era el meu fill; sóc aquí per denunciar un assassinat polític, sóc aquí per denunciar que l'Estat va matar un ciutadà amb una finalitat que puc imaginar, però que ningú no ha explicat. Aquesta ha estat la meua lluita, però he perdut. Sempre he dit que el meu fill no era cap delinqüent, però, encara que ho hagués estat, seria aquí igualment per exigir la

“ ”

La vida de Carlo és un fet privat, la mort de Carlo és un fet públic, és un problema de democràcia que afecta tothom

Sempre he dit que el meu fill no era cap delinqüent, però, encara que ho hagués estat, seria aquí igualment

veritat. Una lluita perduda, deia, perquè no vam aconseguir el judici. Continuem amb els llibres i els escrits, però ens fem vells. És el que esperen, que envellim i morim, així no es parlarà de Carlo Giuliani... excepte a Barcelona (somriu).

Com vas arribar a ser senadora?

Sempre he estat d'esquerres. De jove, era membre del Partit Comunista; després, em va decebre, va esdevenir una cosa diferent. No vaig tornar-hi. Rifondazione Comunista, que és el partit més proper a la meua manera de pensar, sempre ha estat a prop meu i m'ha considerat una companya, una camarada. Quan, l'any 2006, hi va haver la campanya electoral, els companys del partit em van proposar que fos candidata. Ja era una cara coneguda perquè havia lluitat, no només pel meu fill, sinó que viatjava i recollia diners per pagar les defenses dels nois acusats injustament i empresonats, tal com passa aquí. Per tant, sí, jo era algú que podia aportar vots. Però, d'entrada, no volia. Me'n reia. Jo al Parlament? No estic feta per això. Però em van convèncer perquè el programa de Prodi incloïa la promesa de crear una comissió d'investigació sobre els fets de Gènova (Rifondazione Comunista va concórrer a una llista conjunta de les esquerres anomenada La Union, amb Romano Prodi com a cap de llista). El pare de Carlo em va dir que, des d'allà, tindria més oportunitats per continuar les investigacions. Llavors, vaig dir que sí, però amb una condició: no volia entrar al Parlament el mes d'abril o de maig, quan començava el cicle parlamentari, ho volia fer després del 20 de juliol, el dia que havien matat el meu fill. Era una jornada que volia passar al carrer, no dins una aula del Senat; havia de ser al carrer amb el meu fill. Un camarada de Rifondazione em va proposar començar ell l'any i, després, renunciar a l'escó perquè jo entrés al seu lloc.

Quin resultat en vas treure?

Al cap de poc d'estar allà, vaig entendre que no hi podia fer res. La comissió d'investigació va ser rebutjada per la cambra baixa, ni tan sols va arribar al Senat. Tal com em va dir un company de bancada: "Això és un *votifici*, ets aquí per prémer aquest botó vermell". Aleshores, com vaig utilitzar aquell temps? Què vaig fer? Tenia el carnet de parlamentària, que és un carnet màgic que obre moltíssimes portes... no totes, però moltíssimes. A mi, em va obrir les portes de les presons i els CIE -que també són presons- i, durant el temps

que no m'obligaven a estar al Senat, vaig voltar per les presons i els centres d'internament d'Itàlia, vaig fer allò que sentia que havia de fer.

Com va ser la relació amb la classe política?

Terrible. De seguida vaig tenir topades. Entenc el joc democràtic i respecto el meu adversari, però mai no m'he sentit capaç ni he volgut anar a fer un cafè amb un feixista. No puc. Hi havia un restaurant al Senat, que era molt còmode, però estaves menjant allà i, davant teu, hi havia uns personatges que et generaven ganes de vomitar. Els respecto perquè els ha escollit el poble, però jo preferia menjar un tros de pizza al despatx tota sola. També he de dir que no era militant de Rifondazione i no compartia totes les decisions del partit.

Quin és l'estat de salut de les lluites a Itàlia actualment?

Una assemblea de persones com la que vam veure ahir a Barcelona (en referència a l'acte del 18 de març al Saló del Tinell) no es pot veure enlloc d'Itàlia. Fa uns anys, vaig parlar a les places, fins i tot davant de 5.000 persones a Florència. Recordo que, un any, Marcos -subcomandant de l'EZLN- em va demanar que llegís un comunicat seu a la plaça Sant Giovanni de Roma i ho vaig fer molt emocionada, davant d'una plaça immensa. Ja no hi són, aquestes assemblees i multituds. Si fas una reunió de partit, hi trobes poquíssimes persones. Els entenc, però crec que és un error. No puc deixar que segons quins personatges enfanguin i embrutin la política perquè la política també és meua i vull poder fer política. Un altre exemple: el 25 d'abril, que és l'aniversari de l'alliberament d'Itàlia del feixisme, a Gènova, es fa la manifestació institucional, en què fins i tot participen persones poc respectables. Hi va bona gent com els exmaquis -que encara viuen-, però també hi va mala gent. Conec joves que no volen

“ ”

Em van convèncer d'anar a les llistes perquè el programa de Prodi incloïa poder investigar els fets de Gènova

Entenc el joc democràtic i respecto el meu adversari, però mai m'he sentit capaç ni he volgut fer un cafè amb un feixista

participar a la marxa i jo sempre els dic: “En primer lloc, assisteixo a la manifestació perquè també és meua, no em poden prendre el 25 d'abril perquè també és meu. En segon lloc, per descomptat, hi vinc a fer festa amb vosaltres”.

Què en penses, de Beppe Grillo?

Dins del Moviment Cinc Estrelles, també hi ha molta bona gent, però no tothom. Sobretot, és un moviment que encara no ens ha explicat el seu programa i que, sovint, mostra una actitud racista i en contra de l'acollida. No puc estar-hi d'acord. Dit això, dins el moviment, hi ha gent que aprecio perquè fa coses positives. Beppe Grillo és un milionari, com et pots refiar d'un milionari? En aquest sentit, Berlusconi i, abans que ell, Reagan ens han acostumat als pallassos que fan política. I jo continuo pensant que la política és una cosa seriosa, no és quelcom que hagi de fer un còmic, sinó que és per al poble, per a la gent. Per desgràcia, les grans televisions i els grans diaris estan en mans de gent com aquesta.

I les esquerres, què? Sempre barallades com diu el tòpic?

La meua educació política m'ha convençut que les lluites només es poden guanyar si ens ajuntem. És obvi que no sóc creient, no sóc catòlica, però puc desenvolupar una lluita al costat de persones catòliques si és la mateixa lluita, si tenim el mateix projecte específic, concret. Això no exclou que jo continuï sent una vella comunista, però no estalinista -compte!- perquè, quan es diu vella comunista, sovint es pensa en l'estalinisme. En la meua opinió, l'essència del comunisme és el que hauria de guiar la nostra vida quotidiana. Cal que ens unim. He intentat unir les associacions de víctimes de l'Estat i estic d'acord amb la gent que intenta teixir una xarxa entre totes les víctimes. Arran de la meua experiència a les presons, puc dir que només una part

molt petita de la gent presa hi és amb certa justificació. Quan hi he fet visites, mai no hi he trobat assassins en sèrie, només persones que han robat -i poc, perquè les que roben molt són al poder. Recordo que, un cop, van intentar entrar a casa meua. Quan vaig arribar-hi, la policia volia que posés una denúncia. Em van dir: “Són lladres”. I jo els vaig respondre: només dos forats a la porta, no m'han robat res, jo no denuncio ningú. Trenta dies més tard, em van trucar des de la comissaria per dir-me que havia d'anar-hi a posar la denúncia i els vaig assegurar que no aniria enlloc. Els vaig respondre: mirin, l'Estat em va robar la cosa més preciosa que tenia i no vaig obtenir justícia; ara he de denunciar dos desgraciats que ni tan sols van aconseguir robar? Si us plau, deixeu-me en pau.

Com veus la societat? Es podran fer canvis?

Ha empitjorat, per descomptat. Quan Berlusconi presidia el govern, sempre pensava que no feia tan mal com a president del consell com el que havia fet durant els vint anys anteriors a través de les seves televisions. Ha difós una mentalitat consumista, meritocràtica, competitiva, d'uns contra els altres. Han fet triomfar la idea que no cal respectar la persona que treballa, que ofereix les seves forces a la societat, sinó que cal admirar els llestos, els que roben amb més habilitat, els que enganyen el proïsme. Això és el que ha inoculat al cap de la gent. El poble que tenim avui no és el mateix que va sortir de la guerra, quan vaig néixer. És terrible. La meua formació a l'escola va ser absolutament diferent. Vaig fer liceu clàssic -estudis secundaris- i, després, vaig haver de deixar la universitat per problemes familiars, perquè el meu pare es va quedar paralític. La decisió d'ensenyar, de ser mestra, prové de la idea que tenia de la importància d'educar bé, que els nens i les nenes creixin felices, felices d'aprendre, d'estar juntes i aprendre. Aquesta idea s'ha perdut del tot, l'han destruït. Veig l'escola on va la meua néta com una escola trista, molt trista. Sóc infeliç per ella; estic preocupada pels nens com ella. Quin futur tindran? D'altra banda, com que m'estimo molt els joves i, en general, em sento molt a prop d'ells, tal vegada perquè he estat mestra, espero que es tornin a rebel·lar, que hi hagi nous 68 i nous 77. Els joves seran qui salvarà aquest món. Entre altres coses perquè, com que també sóc ambientalista, temo que, si no, serà el planeta, l'aigua, la terra o el forat de l'ozó els que provocaran catàstrofes i esborraran el mal. Qui sap... ●

“ ”

A les presons, mai no hi he trobat assassins en sèrie, només persones que han robat poc; els que roben molt són al poder

Han fet triomfar la idea que cal admirar els llestos, els que roben amb més habilitat, els que enganyen el proïsme

cont
“

Una Catalunya independent ha de ten

La necessària política de defensa

David Bajona

Analista del Centre d'Estudis Estratègics de Catalunya (CEEC)

A Catalunya, en cas d'esdevenir un Estat independent -subjecte de dret internacional *inter pares* amb la resta d'estats del seu entorn-, li caldrà desenvolupar una política de defensa i els instruments militars per exercir-la. És a dir, unes Forces de Defensa de Catalunya amb les corresponents capacitats operatives en els dominis terrestre, aeri, marítim i del ciberespai.

L'afirmació anterior no és la més simpàtica ni la més fàcil de fer en determinats estaments del nostre país, que han viscut d'esquena als problemes reals que suposa la construcció d'un Estat i l'assumpció de la plena sobirania. I és força més difícil de plantejar als actors polítics i socials que fa dècades que escolten el discurs antimilitarista. Un discurs que, respecte al procés cap a la independència, planteja que el futur d'una Catalunya independent passa per la indefensió activa i el rebuig a disposar d'una política de defensa pròpia. Per sostenir que a una Catalunya independent no li cal *exèrcit*, es plantegen bàsicament dos arguments: que el que cal és desenvolupar la seguretat i que podem fixar-nos en experiències d'altres països sense forces armades.

Ampliar el concepte de seguretat cap a la defensa -Costa Rica *style*- passa inevitablement perquè la policia assumeixi competències militars. Deixant de banda que només els règims autocràtics barregen funcions policials i militars, aquesta és una mala idea. Això és fàcil de visualitzar. Només cal imaginar la policia a càrrec de morters, míssils antitancs i similars i restar les hores d'entrenament *de defensa* de la dedicació a la *seguretat*. A més, es tracta d'una idea que només contempla el domini terrestre. Què fem amb la defensa aèria i la marítima? No calen? Pugem un policia en un avió de combat? Fem que una fragata depengui d'una comissaria? I si la idea passa per no incrementar les capacitats de la policia i deixar-la com està, però que també ens defensi, també sorgeixen problemes. Cal supervisió judicial? No? Qui decideix desconnectar la policia del jutge i quan? A més, qualsevol actor -intern o extern- que s'armés només una mica més que la policia suposaria un gran repte. Qui el desarmaria?

Les experiències d'altres països *sense exèrcit* no resisteixen una anàlisi mínima. Per què? Perquè sempre hi ha algú que s'ocupa de fer la feina. Costa Rica, per exemple, no disposa de forces armades, però té un acord signat amb els EUA, el *Joint Patrol Agreement*, pel qual el *South Command* assigna vaixells de la Marina dels Estats Units a vigilar les seves aigües territorials. Islàndia, un altre cas de país *sense exèrcit*, es va passar tota la guerra freda amb presència militar nord-americana i,

ara, manté una missió de l'OTAN, l'*Icelandic Air Policing*, en què els països aliats assignen avions de combat a l'illa de manera rotatòria.

També se cita l'experiència dels països bàltics com una via pacífica de defensa, ja que, amb Gorbtxov i el col·lapse soviètic (quan els militars russos es venien l'equipament perquè no cobraven), van recuperar la sobirania de manera pacífica. Però, ara, amb el règim de Putin recuperant múscul a Rússia, Estònia gasta el 2,18% del PIB en una defensa molt convencional i dins de l'OTAN. És evident que, al món, tenim casos de països sense forces armades, però també és evident que són països protegits per altres. Són protectorats *de facto*.

Per tant, és necessari que qui vulgui construir un Estat independent tingui un projecte en política de defensa. Sense ella, el projecte independentista, des de fora, serà considerat poc creïble i de consum intern. I, per aconseguir la independència, caldrà el reconeixement internacional. ●

Què fem amb la defensa aèria i la marítima? No calen? Pugem un policia en un avió de combat?

Sense política de defensa, el projecte independentista, des de fora, serà considerat poc creïble

/ JOAN ALTURO

trast

tenir algun sistema de defensa armada?

Sobirania per fer les paus

Martí Olivella
Director de NOVA-Centre per a la Innovació Social

Una Catalunya independent ha de tenir un bon sistema de seguretat per protegir-se dels riscos i les amenaces reals que enfronta la seva població (o que probablement podria patir en els pròxims 50 anys). Tothom coincideix que, avui, no hi ha cap risc o amenaça d'invasió armada de Catalunya per part d'un altre Estat. I, si hi fos, difícilment podria fer-hi front amb un exèrcit petit i novell. Per tant, si la funció de l'exèrcit és la defensa del territori, Catalunya no ha de tenir un sistema de defensa armada.

Ara bé, si la població de Catalunya decideix tenir un Estat independent, aquest només ho serà si és reconegut per altres estats. Els més poderosos poden posar com a condició que Catalunya "contribueixi a la seguretat comuna". I és obvi que la contribució a la seguretat entre els pobles de la terra no ha de ser forçosament per la via militar ni armada.

Una Catalunya sense exèrcit pot ser pionera d'un món sense guerres, en la mesura que la seva contribució a la seguretat internacional sigui amb personal i recursos civils per encarar les causes dels conflictes armats, per ajudar a fer les paus i per a la reconstrucció postbèl·lica. Tenim dues opcions: estar a la cua dels estats que tenen exèrcit o ser dels primers que contribueixen a la pau i la seguretat amb nous mitjans més adequats a fer front als riscos i les amenaces reals: amb prevenció, diplomàcia, cos civil de pau, ajuda humanitària i d'emergències, reconstrucció...

Ara bé, la condició de "contribuir a la seguretat comuna" potser vol dir fer despesa en la indústria militar! "Si voleu que us reconeguem, cal passar per la caixa de la compra d'armament!". Bé, si fos així -que trist-, podem adquirir aparells de doble ús (policial i d'emergències) per ser el país amb els millors sistemes de rescat, emergències, ajuda humanitària... Fariem despesa per a uns objectius nobles i de molta més utilitat, pràctica immediata.

Si no ens cal un sistema de defensa armada per defensar-nos d'una invasió, hem de participar en operacions militars de coalicions amb interessos sospitosos o protegir-nos d'altres amenaces violentes com el terrorisme? Doncs, amb un exèrcit segur que no. De què han servit els exèrcits més poderosos del món (EUA, Rússia, el Regne Unit, França...) per evitar els atacs terroristes a les seves capitals? El terrorisme no es combat amb exèrcits! Es combat no fomentant-lo, prevenint l'extremisme violent, en el camp de batalla d'internet, amb serveis d'intel·ligència, policia i justícia eficients i ben dotats. També amb una democràcia participativa, plena; amb una societat i un món equilibrats, amb cohesió social interna i internacional. Invertir en tot això sí que és invertir en veritable seguretat humana. I, en això, podem ser els capdavanters.

Creure que no pot haver-hi un Estat sense exèrcit és com creure que un país no pot aconseguir la independència per la via noviolenta i democràtica. Si aconseguim la independència amb la força del poble, només serà amb aquesta força que la mantindrem i defensarem. La idea que, amb un exèrcit, serem respectats és una rêmora del passat. Serem reconeguts i estimats per molts pobles i estats del món si no ens afegim al club dels poderosos, si no som una amenaça per a ningú, si ens posem al servei dels fonaments de la pau, l'equitat i la seguretat humana local i global.

Començar un nou Estat sense exèrcit és possible; desmuntar un exèrcit existent, quasi impossible. Catalunya serà un Estat de pau o no serà. ●

Tothom coincideix que, avui en dia, no hi ha cap risc o amenaça d'invasió armada de Catalunya

Serem reconeguts i estimats per molts pobles i estats del món si no ens afegim al club dels poderosos

pàgina oberta

La Nèmesi de Kant

“Caterètic: dit de la substància suaument càustica”. Amb aquesta premissa, els autors desentranyen el significat i les implicacions del concepte ‘postveritat’ i el naufragi intel·lectual del capitalisme real de cada dia. De Trump a Manuel Sacristán, passant per Placebo i Janis Joplin.

Xavier Garcia i Juan Manuel Pericàs | @cateretic

Es últims anys, hem esdevingut testimoni d'un peculiar flux ascendent de la marea de la història. A la nostra vorera informativa de sorra digital i roques transnacionals, ens ha arribat, coincidint amb la plenamar *trumpiana*, el derelictes renovat del vaixell *Pseudòlogos*, amb l'irracionalisme lluint al mascaró de proa. Sembla que fou Steve Tesich el primer que va utilitzar l'expressió *postveritat*, coincidint amb la nostra orgia olímpica (i la guerra civil afganesa, el conflicte als Balcans, a Geòrgia... i així fins a trenta guerres més). Més recentment, el *blogger* David Roberts la va reactivar, introduint-la en el joc de matrioixques mediàtiques global, però ha estat amb la victòria de Trump a les presidencials dels Estats Units i del Brèxit que el terme s'ha posat en primera plana dels principals rotatius i ha passat a ser una expressió de moda. Postveritat va ser la paraula de l'any 2016 segons Oxford Dictionaries. Ah, molt bé.

Què és això de la postveritat? No en teníem prou amb el relativisme postmodern? Per què emergeix ara? Ens explica un fenomen nou? Massa preguntes, hora d'anar a la Viquipèdia: “És el substantiu que descriu la situació en la qual, a l'hora de crear l'opinió pública, els fets objectius tenen menys influència que les crides a l'emoció i a les creences personals”. Vaja, quin desencís... No sembla que ens aportin gran cosa. O hauríem de parlar de postveritat per referir-nos al proselitisme religiós, la propaganda de Goebbels, el *marketing social*, en general, la mu-

/ MANUEL CLAVERO

nió d'estímul que ens travessen cada dia i per tots els canals possibles per encadenar-nos, com una mercaderia més, a la resta de mercaderies que configuren *el capitalisme real*? Per cert, ja és hora de parlar de *capitalisme real* per equiparar-ho a l'ús de *socialisme real*: “Ens venguéreu la moto i, finalment, resulta que aquest engrut és el capitalisme real”; “els experiments totalitaristes de lliure mercat acaben en capitalisme real”; “la Troika és el politburó del capitalisme real”; “la mà potser és invisible, però el capitalisme és ben real”, etc.

Tornem a la postveritat. En el fons, l'onada que la precedí és el populisme del segle XXI. El debat al voltant del populisme és força interessant (de dretes i/o d'esquerreres, l'ús del discurs des d'una perspectiva neoconstructivista o postmarxista, els vincles i les repulsions entre populisme i construcció d'un *demos* republicà, etc.), però no és l'objecte d'aquest pamflet. Dels go-

vernals populars llatinoamericans, ara en declivi, al Front Nacional, Syriza, Alba Daurada, Beppe Grillo o Podemos, l'*establishment* s'ha anat sentint progressivament més incòmode, però no ha perdut la sensació de tenir la paella pel mànec i el planeta per la gola. Ara, amb Trump a la Casa Blanca i Boris Johnson cantant “*Song to say goodbye*” de Placebo al ritme de “*Farewell song*” de Janis Joplin, resulta que tot el que diuen és postveritat, és a dir, que tot el discurs públic ha esdevingut mentida de la nit al dia.

Deixarem per a un article l'anàlisi de l'ús que fa el neoliberalisme del beneït neologisme com a pantalla econòmica. Tractem d'acabar denunciant la hipocresia vestida de discurs d'acadèmic-progre-concernit que suposa parlar de la mentida, la racionalitat, la responsabilitat i altres termes tan mentrestinguts per part dels crítics *mainstream* de Trump. Realment, no creuen que digui mentides. De fet, els

fa tanta por que compleixi el que diu i se senten tan impotents, que només els queda el recurs d'acusar-lo de boig i de mentir. Ara, sembla que preocupa que, al capdavant del país on el creacionisme s'ensenya a l'escola, hi hagi un *negacionista* del canvi climàtic. Evidentment, és molt preocupant, però no podem callar davant la impostura dels escandalitzats d'última hora, dels que ens diuen que la veritat és massa important i, tanmateix, no deixen de comerciar amb ella.

Nogensmenys, el capitalisme filisteu fa més d'un segle que es regeix pel criteri de la postveritat.

Quanta postveritat hi ha darrere la cobertura mediàtica de la guerra a Síria, Abu Ghraib, les escoltes de Fernández-Díaz, els informes policials per encàrrec, l'Inda, el Marhuenda o la Rahola, la criminalització de la pobresa, el discurs austericida, el Premi Nobel a Obama, la recent *re-re-reprecarització* il·legal i retrospectiva dels joves recercadors, el capi-

talisme de rostre humà, l'ajuda al desenvolupament, etc.?

Des de la indexació d'articles científics fins al titular més groguenc, passant per les línies editorials dels grans mitjans, la veritat ha esdevingut una mercaderia més. Però, podria haver estat d'una altra manera? El capitalisme no consisteix precisament en la dissolució de tot contingut vinculant?, de tot criteri? El desenvolupament del capitalisme no podia portar sinó a la fetitxització de la veritat; i la postveritat n'és un pas més. Un aspecte positiu: sembla que el fetitxe ja té nom, comencen a auscultar-se els ídols i es posa de manifest la seva buidor. L'aspecte negatiu és que, precisament, com que tot val, doncs, això també; la història es repeteix com una farsa i el rei del món és un pallasso, encara que soni com un *tramp* més aviat un *august*, i, excepte alguns indignats, la resta es fa un fart de riure amb l'espectacle.

Acabarem amb una citació que, per algú, potser sembla una provocació *trumpiana*: “A mi, el criteri de veritat de la tradició del sentit comú i de la filosofia m'importa. Jo no estic disposat a substituir les paraules vertaderes i falses pels mots vàlid/no vàlid, coherent/incoherent, consistent/inconsistent. No, per a mi, les paraules bones són vertaderes i falses (...). Els d'allò vàlid/no vàlid són els intel·lectuals (...), països que no són seriosos” (Manuel Sacristán, 1979*).

*Entrevista per a ‘*El Viejo Topo*’ a càrrec de Jordi Guíu i Antoni Munné publicada per primer cop el 1995.

“

Ja és hora de parlar de ‘capitalisme real’ per equiparar-ho a l'ús de ‘socialisme real’

Imprimint el passat, subvertint el futur

Classificador de caràcters
a la impremta L'Automàtica
de la vila de Gràcia
/ MIGUEL MALLACH

Guille Larios | @ La Directa

Tot i que la digitalització dels aparells d'impressió moderns ha relegat la impremta tradicional a l'obsolescència, diverses iniciatives socials i d'autoedició continuen apostant per aquest artefacte tipogràfic com a eix del seu projecte comunicatiu

Durant els seus anys d'exili a França previs a la formació del Movimiento Ibérico de Liberación (MIL), Oriol Solé Sugranyes havia treballat en una impremta i havia après el funcionament de les màquines del taller col·laborant en l'edició de publicacions com el *Diccionario del Militante Obrero* o la revista *Nuestra Clase*. Pocs anys després, els equips Exterior i Teòric del MIL feien feines de traducció, creació, impressió i edició de textos provinents de tot Europa i del món, sobretot dels clàssics marxistes i consellistes, així com d'aportacions autogestionàries franceses. Jordi Solé, un dels tres germans Sugranyes que integraven el MIL, va substituir Oriol en l'ofici de tipògraf mentre aquest complia condemna en una presó francesa. La resta de membres operatius del MIL van impulsar la creació d'unes edicions

amb textos d'autores que representaven el pensament més radical del proletariat mundial. Un any més tard, aquest projecte desemboca en les Ediciones Mayo-37, que es publicaran fins a l'any 1976. Després de dues expropiacions de maquinària i impremtes en uns tallers de Tolosa de Llenguadoc, l'Equip Teòric vertebrava una xarxa per a la difusió d'aquests textos -amb fins a 3.000 còpies de cada publicació-, que sovint passen clandestinament pels Pirineus en maletes o cotxes fins a arribar a destí: fàbriques, sindicats, vagues i manifestacions. Entre aquestes destinacions, hi havia la plantilla en vaga de la fàbrica Bultaco o el corrent obrer anticapitalista Plataformes de Comissions Obreres.

“El que preteníem era aportar contingut teòric i de formació política entre els moviments obrers més radi- »

» calitzats de la península Ibèrica dels anys setanta”, recorda Ricard de Vargas Golarons, àlies *El Llengües*, exmembre del MIL i un dels encarregats d'aquesta pota *teòrica*.

La impremta no va caure amb la detenció de membres del MIL ni tampoc amb la desarticulació posterior d'altres grups autònoms com l'OLLA o els GARI. “Fins prop dels anys 80, des de la clandestinitat, es van seguir traduint i aportant unes publicacions que, creiem, van deixar un fort substrat de nous continguts i formats en la cultura combativa dels posteriors moviments socials i autònoms catalans”, conclou De Vargas.

A mitjan anys 80, una d'aquelles màquines d'impressió va creuar la frontera francesa i va arribar a un local de la plaça del Raspall de la vila de Gràcia de Barcelona. El projecte no va quallar, però, poc després d'aquella iniciativa, l'any 1987, membres de la plantilla de l'antiga Editorial Bruguera, amb el suport del Col·lectiu Ronda, van fundar la cooperativa Foli Verd en un local del carrer Llibertat. “En aquells inicis, recordo que vam imprimir material per la plantilla en vaga de Condiel, de solidaritat amb Nicaragua i, més tard, contra la guerra a Bòsnia”, recorda Josep Maria Gasen. Van imprimir -com a retorn solidari- els materials del Fòrum Social Català i, més regularment, els de la Xarxa d'Economia Solidària. Enguany, celebren el seu trentè aniversari. A mitjan anys 80, també van veure la llum les impremtes cooperatives Gramagraf (Badalona) i Cevagraf (Rubí).

Avui dia, després del pas de la transició i malgrat la modernització i la digitalització, que han relegat l'ús de la impremta tipogràfica a una esfera comercial o *retro-vintage*, aquesta tècnica encara es manté a l'epicentre d'alguns projectes col·lectius i comunitaris, que donen continuïtat a l'ofici i garanteixen l'ús comunicatiu i subversiu d'aquest artefacte creat per Johannes Gutenberg l'any 1451.

Hereus de la cultura de la difusió i l'agitació

Descontrol Editorial neix al voltant de les lluites contra el pla Bolonya i davant la necessitat d'imprimir materials de difusió i agitació com *fanzines*, fulls volants, llibrets i altres formats a un preu assequible. El projecte es va anar ampliant amb més màquines, que van permetre cobrir altres aspectes de les arts gràfiques. “Als inicis, el projecte era sols d'impremta i l'objectiu era produir materials de difusió i formació per als moviments socials. Però, un cop tens la maquinària i els coneixements, crear la part editorial era el pas fàcil i lògic”, apunta Hèctor, un dels integrants del projecte.

Ara, Descontrol treballa en diferents àmbits. Per una banda, la impremta, que ofereix serveis per a editorials, autores o projectes que vulguin autoeditar un llibre. També s'imprimeixen tot tipus de materials de difusió i agitació com fulls volants, cartells, díptics, adhesius... “Ho intentem fer al preu més baix que ens és possible; és una de les maneres que tenim de donar suport als moviments”, destaca Hèctor. Per altra banda, la part editorial del projecte

edita llibres amb l'objectiu de “donar eines per a la transformació social de la manera més barata possible perquè tothom hi tingui accés”.

Una de les bases del projecte ha estat la recuperació de textos desapareguts o que no tenen cabuda en una editorial comercial, com algunes obres dels anys 20 i 30 de personatges de l'anarquisme. Per a Descontrol, és important mantenir la pluralitat dels àmbits de treball del projecte, ja que la part editorial que podria ser inviable econòmicament és sustentada per la part d'impremta. “La idea és fer una activitat que pugui generar un benefici econòmic per cobrir-ne una altra que no en genera, però que representa un benefici social”. Descontrol destina una part dels seus guanys a col·lectius i moviments socials.

Tot just fa un mes que s'han traslladat de l'Infoespai de Gràcia al recinte de gestió veïnal de Can Batlló per col·laborar, entre altres, amb la impremta col·lectiva que hi ha en aquest espai.

“La relació en l'àmbit material acaba de començar, però volem fer projectes conjunts que combinin les diferents tècniques d'arts gràfiques, ja que nosaltres treballem en digital i elles més en tipogràfic, gravats, estampació, serigrafia... La idea és ampliar les possibilitats de cobrir les necessitats dels moviments socials”.

L'Automàtica, cultura tipogràfica a Gràcia

“No hi gaires impremtes com aquesta a casa nostra, ja que es tracta d'una tècnica d'impressió tradicional gairebé en desús

Descontrol destina una part dels seus guanys a col·lectius i moviments socials

L'Automàtica va néixer fa sis anys arran de la reflexió d'integrants del moviment 15-M

que, per nosaltres, representa un treball de *slow-food*, el desenvolupament d'un ofici que combina temps i espai”, apunta Ariadna. L'Automàtica va néixer fa sis anys, constituïda com a associació cultural arran de la reflexió d'algunes integrants de la comissió de cultura del 15-M. “Davant l'hàbit cultural de la subvenció, la dependència dels pressupostos institucionals i la decepció amb la burocràcia, vam optar per autogestionar-nos”. Per fer-ho, van decidir rescatar la maquinària d'un taller d'impressió del barri de Gràcia a punt de clausurar i autofinanciar-se mitjançant les quotes aportades per la quinzena de membres que integren l'associació. “Treballem amb segells discogràfics, bandes de música, editorials, publicacions i artistes amb pressupost baix, integrants d'una cultura de base”, explica Marc. L'altra pota del projecte combina una programació periòdica de tallers d'impressió tipogràfica, conferències i concerts al taller del carrer Legalitat. “Un espai obert a la ciutat”, afirmen, que ofereix activitats culturals

Una de les màquines en funcionament a L'Automàtica és la tradicional Original Heidelberg / MIGUEL MALLACH

Eina educativa i comunitària a Benimaclet

Durant els mesos d'abril i maig, el col·lectiu de treball comunitari, artístic i pedagògic Catxirulo Lab ha organitzat unes jornades per presentar La premsa menuda de Benimaclet, un projecte de laboratori cooperatiu desenvolupat en aquest barri valencià. Es tracta d'una eina educativa de gestió comunitària pensada perquè la mainada del barri acabi generant una xarxa de publicacions a partir de sistemes autònoms d'impressió analògica. Sota el lema *Educar, cooperar, autoeditar, teixir comunitat*, el col·lectiu ha convidat diferents persones i col·lectius amb plantejaments relacionats amb la infància, el barri o l'autoedició que poden aportar una mirada crítica i constructiva a la proposta. Projectes com La Repartidora, l'Automàtica o Industrias Lentas –un taller valencià que es dedica a la gràfica, l'edició i la recuperació del sistema d'impressió que ara es considera obsolet– participaran a les jornades.

Segons relaten al seu web, aquesta eina “es basa en el disseny i la fabricació del prototip d'una impremta inspirada en les imprentes freinetistes d'ús escolar”. Célestin Freinet va ser un pedagog francès, creador de l'escola proletària, que introduí la impremta a les aules com a part d'una concepció pedagògica més àmplia basada en la lliure expressió infantil, la cooperació i la investigació de l'entorn i la natura.

Aquestes imprentes funcionen a partir d'un senzill mecanisme d'estampació plana amb motlles amb tipografies o gravats. Per això, “la senzillesa del sistema d'impressió ofereix la possibilitat que xicalla prou menuda puga treballar amb autonomia”, destaquen les promotores.

L'objectiu del projecte és que aquesta eina estigui al servei de la comunitat educativa del barri tan aviat com sigui possible i s'entengui com un recurs educatiu més, tant per a centres educatius com per a col·lectius, espais o grups interessats a fer-la servir.

per sufragar els costos i generar el sou per a Ferran, el *maquinista*, tutor i mentor de L'Automàtica, l'home que –des de fa quaranta anys– gestiona les Minerves Heidelberg d'aspes, la guillotina Haas, els més de cent jocs de tipografies de plom i fusta i les màquines òfset GTO 52 i TOK.

Com remarquen ambdós grafistes: “A diferents països europeus, les *letterpress* experimenten un creixement més basat en la moda i l'estilisme que en l'aposta que representa per a nosaltres tot i la precarietat: una actitud, un estil de vida que combina la creació i una part física i artesanal”. L'encreuament de professions –dissenyadores, il·lustradores, grafistes– els permet conèixer les màquines i experimentar i els dona “una visió més integral de tot el procés de creació i producció”. Per a elles, la potencialitat de la impremta també és que permet “tenir una arma política per difondre; tenir maquinària vol dir poder imprimir, amb el valor afegit d'utilitzar unes tipografies limitades”. ●

Instal·lacions del projecte Descontrol, al recinte de Can Batlló (Sants) / VÍCTOR SERRI

UN CAMP DE CÀNEM CONTRA LA CONTAMINACIÓ

A la ciutat italiana de Tàrent, el cultiu de cànem absorbeix de la terra les substàncies tòxiques produïdes per la central siderúrgica més gran d'Europa

Sara Manisera | @SaraManisera
Tàrent

La carretera que ens porta a Tàrent és una vella via de dos carrils envoltada d'oliveres centenàries i cases baixes de pedra. La ciutat està situada al taló de la bota, entre dos mars, una llacuna anomenada *mare Piccolo* i la mar Jònica o *mare Grande*. A l'aire, es respira una olor forta de metall.

A la perifèria de la ciutat, hi ha una granja famosa des del segle XIX pels seus formatges. La gent dels voltants hi anava a comprar els productes lactis preparats als seus forns de terracota. Però aquells temps queden lluny, diu el propietari Vincenzo Fornaro envoltat d'un camp de plantes de cànem altes fins al pit.

L'any 2008, les autoritats locals el van obligar a matar el seu bestiar perquè no podia continuar essent consumit o usat per obtenir altres productes alimentaris derivats. Els animals estaven contaminats per un còctel perillós

de níquel, plom i altres substàncies tòxiques. Allò va ser la fi dels formatges. La responsabilitat de tot plegat era d'Ilva, la fàbrica siderúrgica més gran d'Europa, que es troba a pocs quilòmetres de distància. Ara, les plantes de cànem substitueixen els altres cultius per intentar posar remei als danys ambientals. Fornaro sabia que l'acereria deixava anar substàncies tòxiques a l'aire i la terra. "He vist els efectes d'aquesta fàbrica en mi", explica. Quan tenia vint anys, li van haver de treure un ronyó i la seva mare va morir d'un tumor.

La fàbrica d'Ilva ocupa una extensió de quinze milions de metres quadrats, gairebé cinc vegades Tàrent. Va ser inaugurada el 1965 i, als anys setanta, ja havia duplicat les seves dimensions. Durant temps, va produir gairebé un terç de l'acer italià. La fàbrica ha transformat Tàrent en una ciutat industrial gris. Ara, les xemeneies fumejant, els forns ardents i els edificis de ciment dominen la ciutat, que en altre temps vivia de la cria d'ovelles. Encara avui, qui arriba a Tàrent pot veure una refinèria de petroli i una enorme fàbrica de ciment a les portes de la ciutat.

La producció de l'acereria ha disminuït gradualment i ha passat dels nou milions de tones d'acer de 2007 als 4,7 milions de tones de 2015, però els efectes sobre el medi ambient han estat devastadors. Una observació de tretze anys, de 1998 a 2010, conclou que "un total de 386 morts es poden atribuir a les emissions industrials" (una mitjana de 30 l'any). Així es desprèn de les actes judicials que van portar a la confiscació de la fàbrica de Tàrent. S'han trobat nivells alts de plom i dioxines (components cancerígens) a la sang i l'orina de la població que habita la zona i, als barris més propers a l'acereria, el percentatge de tumors i malalties del cor és més alt que a la resta de la ciutat. El problema és que la planta siderúrgica és essencial per a l'economia de la zona: en el moment de producció màxima, donava feina a 40.000 persones i, segons un informe del Parlament Europeu, el 2008, representava el 75% del PIB de la ciutat.

Segons l'Institut Nacional d'Estadística italià, la taxa d'atur a la regió de la Pulla el quart trimestre de 2015 era del 21,5%. Així, per a molta gent, la possibilitat de tenir una feina compensava els riscos lligats a la contaminació. Durant molts anys, les administracions locals no van fer pràcticament res contra la contaminació perquè la fàbrica era massa important per a l'economia

local. "Fa molt temps, es va decidir sacrificar aquesta part d'Itàlia i es va posar en perill la salut de la ciutadania de Tàrent i la biodiversitat de dos mars", assegura Domenico Finiguerra, que s'ocupa de qüestions ambientals i és un dels promotors de la campanya estatal Stop al consum de territori. "Es va decidir sacrificar aquesta terra en nom del futur econòmic del país i es va donar a les seves indústries tot l'acer que necessitaven". Tàrent representa un model econòmic basat en el ciment, l'acer i el petroli que no és sostenible, afegeix Finiguerra. "Aquest territori enverinat necessita urgentment un projecte de reconversió ecològica", conclou.

Batalla legal

Quan les dimensions del desastre ambiental van resultar evidents, la població resident de la zona va decidir emprendre una acció judicial. El 2012, la judicatura va ordenar la confiscació judicial de la planta i es va obrir un procediment d'administració extraordinària. El 2015, els jutges de Tàrent van enviar 44 persones i tres empreses a judici durant la investigació d'un presumpte cas de desastre ambiental provocat per Ilva.

Entre les persones imputades, hi ha els poderosos propietaris de la fàbrica (la família Riva), els càrrecs directius de l'empresa, l'exgovernador de la regió de la Pulla Nichi Vendola i l'alcalde de Tàrent Ippazio Stefano. Fabio Riva va abandonar el país el 2012 i ha calgut reclamar la seva extradició al Regne Unit. El seu pare va morir el 2014, després de dos anys d'arrest domiciliari. Malgrat tot, la intervenció del poder judicial no ha aconseguit salvar el sector agrícola de la zona. Des de 2012, un miler d'empreses han hagut de tancar i, després d'haver de sacrificar mil caps de bestiar, la producció de carn ha baixat un 10%. Com que la terra està profundament contaminada, la pagesia té prohibida la pastura dels ramats en un radi de quinze quilòmetres al voltant de la planta.

En aquest punt, ha entrat en joc el cànem. "Ens hem trobat en una cruïlla i hem hagut de decidir si marxàvem o ens quedàvem", diu Fornaro. "Hem decidit quedar-nos i defensar la nostra terra". Per això han plantat cànem, que té la capacitat d'absorbir les substàncies tòxiques de la terra i neutralitzar-les. El cànem va ser usat per primera vegada per la recuperació ambiental el 1986, després del desastre nuclear de Txernòbil a

Durant el període 1998 -2010, un total de 386 morts es poden atribuir a les emissions del complex siderúrgic

La planta és essencial per a l'economia de la zona: en el moment de producció màxima, donava feina a 40.000 persones

Ucraïna. “Hem començat a recuperar la terra a través de l’ús del cànem”, diu Fornaro ple d’orgull, envoltat de les seves plantes.

Quan ens vam trobar amb ell, l’herba de tres mesos era verda i perfumada. La flaire dolça i intensa que sorgia d’aquestes tres hectàrees de camp contrastava amb els fums de la veïna fàbrica siderúrgica, que encara dona feina a 14.000 persones. Fornaro va començar a cultivar les plantes fa dos anys amb l’ajut de CanaPuglia, una *startup* local fundada per Claudio Natile. “El cànem és una planta versàtil, molt lligada a la tradició italiana i amb milers de propietats”, diu Natile. En efecte, ha estat un dels productes agrícoles més importants durant segles. A la dècada dels cinquanta, el país era el segon productor mundial de cànem després de la Unió Soviètica. Les llavors italianes donaven una de les fibres més resistents, que s’usaven per produir roba. Però, amb la industrialització i l’entrada de les fibres sintètiques, el cultiu del cànem va començar a desaparèixer.

Natile diu que la feina de CanaPuglia consisteix, també, en la difusió d’aquesta història. “Vam anar a les escoles i vam parlar amb els capellans, els pagesos i fins i tot amb la policia local per explicar-los com preteníem usar el cànem. El dia que vam plantar les primeres llavors, vam convidar tothom”, detalla.

Bosses, vestits i maons

A Itàlia, el cultiu de cànem és legal, sempre que qui el cultivi declari a la policia que la planta serà destinada

a ús industrial i sempre que sigui de la varietat autoritzada, que té un nivell baix de tetrahidrocannabinol o THC, el principal actiu de la marihuana, que provoca alteracions mentals. Actualment, el parlament italià està considerant la possibilitat de legalitzar l’ús recreatiu del cànnabis.

En cinc anys, a la Pulla, els terrenys usats per a la producció de cànem han passat de tres hectàrees a tres-centes, amb la participació d’un centenar de persones cultivadores. Aquest gir ha atret noves inversions, com la que ha permès l’obertura de la primera fàbrica per a la manufactura del cànem de la Itàlia meridional, que transforma la planta en una fibra amb la qual es poden fabricar sabates, bosses, vestits i fins i tot maons per a la construcció. Les llavors també serveixen per a la producció de farina sense gluten i amb un alt contingut proteic i de fibra, que pot ser usada per fer el pa i la pasta. Això sí, la majoria de la pagesia de la regió, com en Fornaro, planten el cànem per netejar la terra de les substàncies tòxiques. Fornaro pot vendre les plantes a la fàbrica de manufactura perquè no contenen toxines, però no pot vendre les llavors per fer farina, ja que podrien estar contaminades.

“Hem de començar a restituir al medi ambient allò que li hem pres i garantir una feina alternativa als nostres fills”, diu. “Ara per ara, només utilitzem el cànem amb finalitat industrial. Espero que, en el futur, també puguem utilitzar-lo com a aliment. El que és segur és que envoltarem Ilva de cànnabis”, afirma amb convicció. ●

L’agricultor Vincenzo Fornaro ens mostra les plantes de cànem / SARA MANISERO

LA BATALLA DE XILE PER UN SISTEMA DE PENSIONS DIGNE

La majoria d'avis i àvies han de continuar treballant en feines precàries i mal remunerades perquè l'anomenat "sistema provisional" -un dels llegats de la dictadura pinochetista- les ofega amb unes jubilacions de misèria

Meritxell Freixas | @MeritxellFr
Santiago de Xile

Veure gent gran demanant almoïna pel carrer o venent xocolatines al transport públic és una escena habitual

Més del 90% de les jubilacions se situen per sota dels 340 euros, poc més de la meitat del salari mínim nacional

Just una setmana abans de la mort de l'escriptor xilè Pablo Neruda, Fernando Enrique Cortés havia tancat un acord per convertir-se en el seu xofer privat. Estava tot a punt, només li faltava anar a recollir el cotxe. Però el cèlebre poeta va morir pocs dies després i la casualitat -o potser el destí- va fer que Fernando acabés conduint, durant dècades, els busos interurbans de les dues ciutats més importants de Xile: Valparaíso i Santiago.

Aquest conductor d'autobusos vocacional fa més de 45 anys que transporta passatge d'una punta a l'altra de la ciutat. Avui, en té 67 i, tot i estar jubilat, continua al peu del canó perquè la seva pensió és de 83.000 pesos xilens (prop de 110 euros) i no arriba a final de mes: "M'entren ganes de plorar, em fa vergonya cobrar aquesta misèria després de tota la vida treballant -lamenta-, però sóc el proveïdor de la meua família i tinc sis fills, tot i que ja només me'n queda un per mantenir", explica.

La realitat de Fernando és del tot habitual a Xile. Professorat, funcionariat o professionals del tercer sector treballen tota la vida sense descans i, quan arriba l'hora de gaudir de la tercera edat, l'Estat no els entrega prou recursos econòmics per viure amb dignitat. Veure gent gran demanant almoïna pel carrer o venent xocolatines al transport públic és una escena que forma part de la quotidianitat xilena, que la societat ja ha normalitzat. Les persones més afortunades aconseguir feines a petits comerços, a la porteria d'edificis o, en el cas de les dones, fent feines de casa i cuidant infants o d'altra gent anciana.

El llegat de la dictadura

El país sud-americà va ser un precursor de la privatització de la seguretat social, venuda a la ciutadania com una de les polítiques més representatives de la dictadura d'Augusto Pinochet (1973-1990). Va ser l'any 1981, de la mà del ministre de Treball i Previsió Social José Piñera -germà de l'expresident Sebastián Piñera (2010-2014)-, quan es va implementar com a part del paquet de mesures econòmiques importades des dels Estats Units pels anomenats Chicago Boys, un grup de tecnòcrates deixebles del pare del neoliberalisme Milton Friedman entrenats al nord del continent.

Es tracta d'un sistema d'estalvi privat a través del qual la persona contractada diposita un 10% del seu salari

en un compte individual gestionat per entitats privades del sector financer, les anomenades administradores de fons de pensions (AFP). Les AFP són empreses que, per llei, inverteixen els estalvis de les contribuents en instruments del mercat financer (accions, monedes, dipòsits a terminis, pagarés, etc.) perquè generin rendibilitat al llarg del temps. El rendiment d'aquests fons determina la quantitat de diners a què tindrà dret cada individu quan arribi el moment de la jubilació.

La pensió que s'assigna no es defineix en funció de les últimes remuneracions, sinó segons el saldo total acumulat durant el període d'estalvi, els beneficis generats a través de les inversions i, també, a partir d'un càlcul que inclou paràmetres com l'expectativa de vida, les condicions del mercat i la composició familiar.

El sistema de les AFP, que va ser adoptat posteriorment per altres països llatinoamericans com l'Argentina i el Perú, va substituir el model anterior, en què la classe treballadora pagava una contribució a l'Estat per finançar les pensions. Mentre que en aquella proposta la quantitat de la pensió era fixa i coneguda amb anterioritat, avui, la xifra a percebre depèn de les fluctuacions del mercat.

Xifres alarmants

Segons la Fundació Sol -organisme que estudia el mercat de treball i les pensions de Xile-, cada mes, les AFP reben un total de 500.000 milions de pesos (prop de 670 milions d'euros), és a dir, 2,5 vegades la quantitat que es distribueix entre les contribuents. Durant els primers nou mesos de 2015, els seus guanys van augmentar quasi un 80% en comparació amb el mateix període de l'any anterior.

La mateixa organització revela que més del 90% de les jubilacions se situen per sota dels 340 euros, és a dir, no arriben al 60% del salari mínim nacional. En el cas de les dones, aquest percentatge arriba gairebé al 95%.

Ara bé, si els diners dels més de deu milions de persones treballadores afiliades al sistema no arriben a les butxaques dels xilens i les xilenes que es jubilen, on van a parar? Els principals beneficiaris són els grans grups econòmics del país, de sectors com la mineria o la banca, que s'han fet amb el poder accionarial de les AFP. Mentrestant, endossen la responsabilitat de tenir pensions de misèria als xilens i les xilenes convencent-les

Manifestació a Santiago de Xile l'estiu de 2016 / MERITXELL FREIXAS

que hi han destinat pocs recursos, que no han treballat prou anys o que l'edat de jubilació és massa baixa -65 anys pels homes i 60 en el cas de les dones- per poder acumular una pensió digna.

Per alimentar encara més la polèmica, la llei que va crear aquests fons va eximir els membres de les forces militars i altres integrants del funcionariat estatal de participar-hi i, per tant, aquestes persones, quan es jubilen, reben generoses pensions "de les d'abans", que arriben a ser fins a tres vegades superiors a les de la resta de xilens i xilenes.

En clau de gènere

La discriminació de gènere que pateixen les dones a tots els àmbits i nivells també es reproduceix al sistema de pensions, de treball i de mercat. Segons la Fundació Sol, la diferència mitjana entre les pensions dels homes i les dones és del 42%. "Durant la seva trajectòria laboral, enfronten greus dificultats per poder-se realitzar professionalment i laboralment. En l'àmbit del treball, que es regeix per certs rols de gènere, ocupen feines amb pitjors condicions i en sectors on els ingressos són inferiors, com el comerç o els serveis socials", explica l'antropòloga de la Fundació Sol Karina Narbona. I afegeix: "A més, la seva trajectòria laboral és més discontinua perquè carreguen amb les feines de cura i treball domèstic i això fa que hagin d'interrompre varies etapes de la vida laboral".

L'experta assegura que les "bretxes discriminatòries" es reproduïxen després a l'àmbit de les jubilacions:

"D'acord amb el sistema de capitalització individual actual, les dones es jubilen abans i tenen una expectativa de vida més alta. Això acaba castigant-les amb les pensions", comenta. "Pràcticament la totalitat de les pensions per vellesa que s'estan pagant a les dones són inferiors als 156.000 pesos", assegura Narbona.

Cap a un nou sistema de pensions?

El model actual s'ha guanyat moltes detractores. La crítica és transversal i no passa només per denunciar les prestacions paupèrrimes que reben les persones grans després de treballar durant tota una vida, sinó també l'ús i el destí dels seus estalvis.

Avui, la societat xilena reclama canvis per tornar a un sistema de repartiment solidari. El descontentament social s'ha traduït en protestes i manifestacions massives al carrer. L'última convocatòria va tenir lloc el 26 de març passat, quan 800.000 persones a Santiago i dos milions arreu del país, segons xifres de l'organització convocant, van participar en una mobilització massiva per mostrar la fúria i el rebuig contra el sistema i exigir una reforma total. Però, tot i així, sembla que "ni el Congrés ni el govern no tenen la voluntat de fer canvis", afirma el portaveu de la Coordinadora No+AFP, Luis Mesina.

La proposta de Michelle Bachelet passa per augmentar progressivament la despesa del PIB en pensions perquè, "en un termini gradual d'uns cinc anys, es pugui arribar a establir la pensió universal equivalent al salari mínim". En moments precedents de la discussió, el govern havia

proposat l'establiment d'una AFP estatal que competís amb les privades, però les últimes mobilitzacions i la pressió activista ha apujat el to de la controvèrsia.

"Volem que la presidenta posi fi al sistema d'AFP imposat durant la dictadura i que restableixi un sistema de repartiment solidari administrat per un organisme sense afany de lucre, com el que tenen tots els països d'Europa, l'Amèrica del Nord i els països de l'OCDE", va reclamar Mesina durant l'última protesta.

Precisament, la setmana passada, la presidenta Bachelet va presentar una nova iniciativa legal davant dels seus socis que, entre altres aspectes, busca incrementar la taxa de cotització fins al 15% (és a dir, s'aportarà un 5% més, que serà administrat per un nou organisme) i millorar un 20% les pensions actuals dels homes i un 30% les de les dones. També està valorant augmentar l'edat de jubilació.

La protesta contra aquest sistema s'ha instal·lat amb força a l'agenda social, política i mediàtica de Xile des de fa uns mesos. La ciutadania ha fet seu el reclam i s'ha posat en peu de guerra per canviar un sistema de capitalització individual que considera injust, obsolet i humiliant.

El proper mes de novembre, el país escollirà nou govern, però si Xile segueix el canvi de rumb polític que han viscut els anomenats governs progressistes de l'Amèrica Llatina, és poc probable que, amb la dreta *piñerista* al capdavant de la presidència, es puguin concretar canvis per impulsar un nou sistema de pensions. El compte enrere ha començat. ●

EnClau d'Espais Integrals SCCL
Assessorament i Disseny · Reformes Integrals · Rehabilitacions Energètiques · Certificats d'Eficiència Energètica · Petites reparacions
Passeig de la Tàrrida, 18 · baixos 1r · Barcelona
Tel. 930 180 869
hol@enclaucooperativa.cat
www.enclaucooperativa.cat

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.laciutatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible
coop57
serveis financers ètics i solidaris
www.coop57.coop

PART A CASA I COM A CASA
migjorn
casa de naixements
www.migjorn.net
Tf. 938 33 06 78

La **Directa** utilitza els serveis de
foli verd
gràfiques
C/ de la Llibertat 44, Barcelona
foli@foliverd.net

EL GRAN TEATRE DE LA GUERRA CIVIL DE SÍRIA

La retòrica entre Washington i Moscou s'accentua, però, és un joc d'aparences? Ningú no sembla disposat a canviar el guió d'un conflicte en què tothom vetlla pels seus interessos

Nicolás Valle | @NicolasValle

La guerra civil de Síria és una trituradora, també d'esdeveniments. La seva crueltat quotidiana fa que la notícia d'avui enterri la del dia abans. Una matança tapa una altra matança. I així des de fa sis anys. La mort de més de 80 persones per intoxicació de gas sarín a la ciutat rebel de Khan Sheikun ja sembla remota i aviat haurem oblidat que l'aviació nord-americana va bombardejar les posicions del règim de Baixar al-Assad per primer cop.

Els míssils Tomahawk van tornar a esquinçar el cel del Pròxim Orient. El Pentàgon va tornar a utilitzar la seva arma predilecta durant els períodes de reafirmació de la Casa Blanca. Però tot resta igual: l'aviació siriana continua bombardejant població civil a Idlib i Homs; els marines nord-americans assetgen la presa Al-Taqbah amb el suport de les milícies kurdes; els F-16 bombardegen Raqqa i Mossul, principals feus d'Estat Islàmic, sense descans mentre el govern d'Erdogan juga les seves cartes, com pot, amb un exèrcit purgat des de l'arrel, per evitar la consolidació d'un estat kurd dins o fora de les seves fronteres. Tot resta igual, sí, però sorgeixen noves preguntes, la principal, si els 59 míssils Tomahawk disparats per l'armada nord-americana han fet saltar el somni d'un apropament entre el Kremlin i la Casa Blanca. És cert que la retòrica entre les dues superpotències s'ha enverinat: amenaces, ultimàtums, advertiments... però tot sembla un joc d'aparences i existeix la hipòtesi que tot plegat sigui una coreografia molt ben assajada. El cert és que el Pentàgon va avisar l'exèrcit rus abans d'atacar la base aèria de Sheikhat i és gairebé segur que Moscou va passar la informació al seu aliat sirí. Factor sorpresa zero. Això explicaria els pocs danys que va sofrir la base, que torna a ser operativa. Moscou ha tirat del manual per criticar l'operació militar ianqui argumentant el que és evident, que es va tractar d'una violació de lleis internacionals i que l'atac es va perpetrar sense que ni Washington ni l'OTAN presentessin una sola prova que demos-

El Pentàgon va avisar l'exèrcit rus abans d'atacar la base aèria de Sheikhat i és gairebé segur que Moscou va passar la informació a Baixar al-Assad

trés l'ús d'armes químiques per part del règim sirí. Però res més. Putin sembla haver-se conformat amb la paraula donada pel Pentàgon, que argumenta que es tracta d'una operació limitada, que només és un reacció emocional davant les imatges de centenars de civils morint enmig de convulsions.

Tots els grans actors de la zona tenen motius per no moure fitxa. A Moscou no li interessa un conflicte armat amb els Estats Units. El seu suport a Al-Assad i la seva indignació tenen un límit: la realitat. La realitat que Moscou només disposa d'una base militar al Pròxim Orient, precisament a Síria, mentre que el Pentàgon té desenes de bases plenament operatives, sense comptar amb el suport tàctic dels aliats de l'OTAN.

Possiblement, mai no sabrem si l'exèrcit sirí va usar realment les armes químiques a Khan Sheikhun. Però, si va ser així, va ser un error de càlcul enorme. Primer, perquè posa en entredit el seu aliat rus, que s'havia presentat com a garant que el règim d'Al-Assad no disposa d'arsenals prohibits. I segon, perquè obliga Benyamin Netanyahu a trucar a la Casa Blanca. Israel viu instal·lada a la zona de confort des del començament de la guerra civil siriana i, fins ara, només hi ha hagut una cosa que l'ha obligat a sor-

tir-ne: veure sobrevolar armes químiques a prop de la seva frontera. Bibi va aplaudir l'atac ordenat per Trump, però tampoc sembla que aposti per la caiguda del règim d'Al-Assad; només vol la garantia que l'Iran no construirà bases en territori sirí. Els governs israelians sempre han odiat les incerteses a la regió. Al cap i a la fi, Síria fa 45 anys que no molesta Israel i tothom ha après les lliçons iraquianes després de la caiguda de Saddam Hussein. No, Israel no vol incerteses.

Els Estats Units, doncs, no tenen previst canviar substancialment la seva política respecte a Síria. Ja han aconseguit el que volien. Obama va decidir mantenir Al-Assad al poder i Moscou va caure a la trampa: ara Putin es troba immers en un conflicte en què els principals rivals dels EUA a la regió (l'Iran i Estat Islàmic) es maten entre ells.

Però queda la gran pregunta, molt més enllà de l'escenari del Pròxim Orient. Durant la campanya electoral, Trump va dir que no pretén governar el món i que vol defensar els interessos dels Estats Units des d'una postura aïllacionista. Ho continuarà fent? Ara sabem que l'atac contra Al-Assad no era l'objectiu primordial. Ara sabem que era un missatge per a Corea del Nord, contra les seves vel·leïtats armamentístiques. A Washington, ja s'especula amb la possibilitat d'atacar la dictadura estalinista en el moment oportú, que pot ser quan l'administració Trump estigui amb l'aigua al coll, ofegada per les seves improvisacions i pels errors de gestió propis d'aquest adult amb cervell d'adolescent que ocupa el despatx oval.

Arribat el cas, és impensable que els Estats Units ataquin Corea del Nord sense la connivència de la Xina. A Europa, es debat sobre l'ús legítim de la força i sobre el posicionament que cal adoptar entre Moscou i Washington. Mentrestant, les tres superpotències (la Xina, Rússia i els Estats Units) escenifiquen una pugna ideològica que no existeix perquè, guanyi qui guanyi, triomfa la versió més ultra del capitalisme. ●

Concert de la Cliqua
Pika a l'Espai Jove La
Fontana de Gràcia el 4
de novembre de 2016
/ ALEXIS CAMEJO

De batalla de galls a batalla d'amor

Diverses raperes s'han fet un lloc dins el món del rap, tradicionalment copat per homes, a través de l'apoderament i l'autoformació col·lectiva

Ferran Domènech | @ferranmanlleu

“Si esperàveu unes professionals del rap, aquest no és el taller”. Així comencen els tallers de la Cliqua Pika. Segons diuen, més que un grup en si, la Cliqua és una *crew*. Mai no havien cantat, però això no va suposar cap problema a l'hora d'endinsar-se en el món del hip-hop, ara fa un any i mig, quan van decidir iniciar un taller no mixt de rap a l'Espai Social Autogestionat Grua, al barri de la Teixonera de Barcelona. Van començar autoformant-se a través de dinàmiques sobre el ritme, les rimes, el *flow* i tot allò que envolta aquest estil. Ho van fer adaptant-se a les necessitats que els anaven sorgint i incorporant eines tan diverses com les dinàmiques d'esplai per vèncer la vergonya. Posteriorment, van traslladar les classes al centre social La Clandestina, a tocar de l'Hospital de Sant Pau. Quan van tenir algunes cançons, van anar a sessions de micro obert d'altres espais i van començar a organitzar les seves pròpies sessions. A l'inici, era un taller obert en què participava molta gent: “Les noies sortien i mostraven les rimes, això donava molta energia”, explica Montse Borrego, membre de la Cliqua Pika.

El fet que siguin dones formant-se a si mateixes és el que ha generat proximitat als tallers. Ha fet que els sortissin més propostes, algunes en espais mixtos, però sobretot en espais no mixtos. Així és com s'han anat formant, explica Olivia Piera, també membre de la Cliqua Pika: “Els tallers que impartim ens han servit prèviament a nosaltres, ja que treballem allò que no dominem”.

Ens crida l'atenció que, als seus tallers, hagin canviat les *batalles de galls* per *batalles d'amor*. “En lloc d'insultar gratuïtament, animem a dir tot allò bonic de les persones que ens envolten. En un taller, un noi deia a un altre: ‘*Tu maqueta es la mejor, eres el mejor rapero del pueblo y sabes que la número cinco es la que mas mola*’”, comenten tot rient.

Tot i que han seguit impartint tallers, va arribar un punt que van decidir tancar el grup perquè no podien assumir més entrades i sortides de gent. “Necessitàvem treballar bé el que havíem fet”, explica Olivia. Actualment, el seu objectiu és gravar les cançons que han treballat durant els darrers mesos.

Lletres radicalment feministes

Als seus tallers, el missatge té un component polític destacat i, sovint, les lletres fan referència al feminisme com a eina apoderadora: “El fet de treballar-ho en comú és molt important, ja no es tracta d'una noia que va a una sessió de micro obert i se sent cohibida, sinó que aquesta noia rapeja amb les seves col·legues”. Expliquen que, quan els tallers han sigut no mixtos, l'experiència ha estat especialment positiva: “Normalment, som silenciades; però, juntes, creem un espai on podem dir el que vulguem. El fet que no siguem professionals també hi ajuda, ja que mostra que ho pot fer tothom que s'ho proposi, »

» no cal ser un tio supersegur de si mateix”.

Alba Martínez, més coneguda com a *Bittah*, també fa tallers de rap per apoderar noies. En el seu cas, es va iniciar en el món del rap als tretze anys quan, a l'escola, li van demanar que fes una cançó i va demanar ajut als rapers del seu barri. A partir d'aquí, es va interessar per la cultura hip-hop i, quan tenia quinze anys, va fer el seu primer concert. Actualment, amb 23 anys, el seu grup Ascensa Furore s'està consolidant com un dels referents del rap als Països Catalans.

Pel que fa als tallers de rap a les escoles, es va iniciar amb Pau Llonch, vocalista d'At Versaris, i ha seguit amb l'associació d'audiovisuals Càmeres i Acció a diversos instituts i al centre ACIDH, un espai per a joves amb diversitat funcional situat al barri de Gràcia de Barcelona. *Bittah* ens explica que, als tallers que ha fet conjuntament amb altres rapers, les noies sempre s'han acostat més a ella, fet que ha permès crear un vincle més estret. Per a ella, va ser una experiència molt positiva: “Sempre ens han ensenyat a no ocupar certs espais, a ser tímides i reservades, però, a l'hora de gravar, m'he trobat amb noies que es mengen el micro”. Explica que les noies, “entre elles, mostraven molta solidaritat, volien gravar juntes i s'ajudaven; anaven més enllà del que feien els xavals, que es relacionaven de manera més individualista”.

Assaltar l'escenari en manada

Tot i que, històricament, el rap és un estil amb un fort component reivindicatiu, sovint, la visió feminista s'ha deixat de banda. Les integrants de la Klika Pika afirmen que han aconseguit fer-se un lloc dins aquest món perquè van “en manada”. Però, alhora, expliquen: “Quan una noia puja a l'escenari a cantar lletres feministes sola ho té complicat, ja que, tret dels espais afins, resulta un ambient molt hostil. Quan fem micros oberts, primer convidem a pujar les dones perquè, si no ho fem, els homes acaparen l'escenari”. Tanmateix, són optimistes: creuen que el feminisme cada vegada està més acceptat en els discursos *mainstream* i això fa que sorgeixin propostes innovadores en totes les disciplines, també en el rap. Elles en són un bon exemple.

Per a *Bittah*, aquesta conscienciació no és tan real com molts artistes volen fer creure i opina que “bona part és *pose*”. “Fa un any, deies a un *rapero* que no digués *zorra* en una cançó i et responia que ell era de barri i parlava així, però ara tots parlen en femení”, assegura. Es pregunta si és fruit d'una formació o del temor de ser vetats en alguns escenaris. En un altre extrem, *Bittah* alerta que “hi ha grups *mainstream*, com els Pxxr Gvng, que van tocar a les festes de la Mercè de Barcelona el 2014, que tenen cançons on apareixen drogant una noia amb cloroform i lligant-la a un llit”.

Per la seva banda, la rapera i tallerista valenciana Tesa declarava, en una entrevista al web *Tresdeu*: “Darrerament, el feminisme està molt en voga i tal volta s'estiga desvirtuant una mica. Sobretot quan s'utilitza amb finalitats comercials, ja que perd el seu sentit”. Tesa forma part de la fornada d'artistes que han aconseguit fer-se un forat dins el panorama, juntament amb les Pupil·les al País Valencià, o amb Masiva Lulla o Prosòdia a Catalunya. Al voltant de totes aquestes artistes, també sorgeixen col·lectius com Fusa Activa, que difonen la música de grups formats per dones. Segons la rapera *Bittah*, el nombre de dones que fan rap ha augmentat molt, però això “no es veu reflectit a nivell de concerts i festivals”. Critica que, a les sessions de micros oberts, encara impera una masculinitat molt estereotipada i costa ocupar aquest espai: “O tens una personalitat desvergonyida o és molt difícil pujar dalt d'un escenari. Jo sóc molt tímida i per això estic molt a favor de fer sessions de micro obert i tallers no mixtos, ja que és una eina per donar-nos suport entre nosaltres i treure'ns la vergonya de sobre, però també hem de conquerir el món real. Hem de ser-hi, demostrar que som allà, sinó ningú no ens veurà”.

Escenaris feministes

Per revertir aquesta situació, Montse Borrego, de la Klika, afirma que l'objectiu no és la paritat, tot i que és una eina: “Hi ha menys presència de dones en molts àmbits de la vida. Per això és important que els programadors o programadores tinguin en compte que hi hagi dones a l'escenari”. Per elles, els festivals no mixtos no són un objectiu en si, sinó un espai de visibilització. “Quan un programador no posa noies i surt amb l'argument que no hi ha dones que facin música, li diem: mira quants festivals no mixtos amb quantes artistes i quants escenaris. Si no t'has apropiat a aquests escenaris, pregunta't per què”. Un exemple de la vitalitat d'aquesta escena són els diversos festivals que s'organitzen arreu dels Països Catalans: el Furor Uterí i Prenem l'esce-

Montse Borrego
i Olivia Piera,
membres de la
Klika Pika
/ VICTOR SERRI

Des de la Klika Pika afirmen que, tot i que el panorama està complicat, han aconseguit fer-s'hi un lloc perquè van «en manada»

La Cliqua Pika es caracteritza per fer rap de manera col·lectiva
/ ALEXIS CAMEJO

Alba Martínez 'Bittah' al bar cooperatiu La Riera de Vallcarca
/ VÍCTOR SERRI

Un dels pilars essencials per revertir la situació és la creació de protocols antisexistes que permetin que les dones se sentin còmodes allà on actuen

nari de València, La Rima hip hop fest i el Femme Soroll de Barcelona o el Tremenda Fem Fest i el Maria Magdalena Fest de Castelló. Aquests festivals s'emmarquen dins un moviment musical feminista més ampli sorgit als anys 90, el Riot Grrrl, que té arrels en el punk i el rock americà i on s'entremescla la cultura i el transfeminisme.

Dins un circuit més oficial, Carmen Zapata, presidenta de Mujeres en la Industria de la Música i gerent de l'Associació de Sales de Concerts de Catalunya, explica que, per entendre la situació, és interessant fixar-se en les escoles de música. Quan les estudiants són joves, hi ha tants nois com noies, però, a l'adolescència, la majoria de noies no munten bandes i, en canvi, els nois sí: "A les noies, se'ns educa per ser perfectes i, als nois, per ser competitius". També afirma que els programadors i programadores no poden obviar la gran quantitat d'artistes femenines existents: "El que em sembla difícil és fer una programació totalment masculina".

Bittah considera que, per feminitzar els escenaris, cal una discriminació positiva, però, sovint, s'ha trobat que la busquen perquè necessiten una dona. "Jo no sóc ningú, però, si vols que rapegi, vull que sigui perquè t'agraden els meus temes o perquè creus que aportaré alguna cosa". Ho exemplifica amb la recent difunta Gata Catanna: "Començava a despuntar, però ha estat molts anys sense que ningú li fes cas tot i estar *petant* el panorama. Tenia molt més nivell que la majoria de *raperos*". Per a *Bittah*, un dels pilars essencials per revertir la situació és la creació de protocols antisexistes que permetin que les dones se sentin còmodes als diferents espais on actuen.

Agressions i virtualitat

Bittah també explica que, als concerts, no se sent discriminada pel fet de ser dona perquè es mou en l'àmbit del rap polític i ja hi ha una certa conscienciació, però la cosa canvia quan la interacció es fa a través d'una pantalla: "Quan penjo un tema al Youtube, m'insulten i em diuen *zorra de mierda, lesbiana que quiere ser un hombre, que quiere ser más que los hombres*, etc.". Però conclou que el rap té un punt d'autosuperació que li ha fet ocupar espais que tenia vetats: "M'ha fet ser el centre d'atenció durant una estona, cosa que no m'hagués passat de manera normal a la vida". ●

Ton avi és un artista

Si l'art, tal com s'entén avui dia, és en bona part una construcció derivada d'un llenguatge de conquesta, estaria bé rescatar algunes concepcions prèvies. Art, en les seves diverses arrels llatines i gregues, designa el fer, l'obrar, l'articular; i també allò 'ben ajustat', 'de bones proporcions'

Misael Alerm Pou | @MisaelAlerm

El meu avi va treballar tota la vida de paleta i constructor. Quan li va tocar jubilar-se, es devia trobar, com molta altra gent, amb un temps per omplir. No recordo ben bé com va anar ni com va començar, però, en algun moment, va iniciar una recerca per trobar alguna cosa a fer. El punt d'inflexió va ser el moment en què el sorral del pati on jugàvem amb les germanes va deixar pas a una construcció d'acer, vidre i xapa de pocs metres quadrats: un taller. Des d'aquell lloc, va començar a fer artefactes amb ciment i altres materials que havia utilitzat tota la vida. Aquí aparegueren les primeres temptatives artístiques, que van marcar una evolució al llarg dels anys -evolució fluctuant perquè també va haver d'aprendre a cuidar la meua àvia quan es va posar malalta.

Primer de tot, van venir els trencadissos; emulant l'invent modernista, feia quadres pesants de rajola que penjaven pel pati i que donava als fills. Els néts ens ho miràvem encuriosits. També va aplegar arrels durant un temps; les envernissava i les posava en un pedestal; les arrels feien formes zoomòrfiques.

Temps després, hi va haver un canvi substancial. La feina es va desviar cap a un altre centre d'interès, que el va acompanyar fins que va deixar l'activitat: va decidir construir pessebres. L'escenografia del primer que va fer estava presidida per una establia a una escala considerable que havia construït amb els coneixements acumulats d'haver fet de paleta, però també gràcies a un fort coneixement del seu entorn natural. Havíem pujat força vegades a la falda del Puiggraciós a buscar un tipus de pedra rogenca -pròpia de la zona- que es trenca en lloses i aflorava en indrets concrets. La pedra va ser la matèria primera d'aquella construcció, que quedava envoltada de camps, rius, muntanyes en *trompe-l'oeil*, etc. Cap a la tarda, encenia la lluminària, els nens del barri hi passaven i mon avi explicava com havia fet una cosa o una altra. El pessebre es va anar fent durant anys i les construccions, cada cop més complicades, van deixar una marca al veïnat, que encara ara ho recorda.

En aquest punt, voldria fer una consideració sobre una frase que sonava de tant en tant. Els veïns deien: "Ton avi és un artista". O bé, mirant el pessebre: "Això és una obra d'art". Davant aquestes afirmacions, un esteta potser diria que els pessebres de mon avi no eren art,

sinó artesanía. A grans trets, argumentaria que no hi havia innovació, sinó tradició, ni voluntat estètica. En el cas que ens ocupa, això és exacte, però parteix d'una concepció de l'art -la dominant- que, de Napoleó ençà, pren objectes amb valor simbòlic d'una comunitat i els tanca al dispositiu descontextualitzador per excel·lència: el museu. D'aquí neix la concepció purament estètica de l'art, juntament amb la figura passiva de l'espectador.

Així doncs, si l'art -tal com s'entén avui dia- és en bona part una construcció derivada d'un llenguatge de conquesta, estaria bé rescatar algunes concepcions prèvies. La paraula art, en les seves diverses arrels llatines i gregues, designa el fer, l'obrar, l'articular; i també significa *ben ajustat*, *de bones proporcions*. Com recorda la pensadora i poeta Chantal Maillard, aquestes paraules tenen en comú la idea de connexió i ajust; així, l'art s'hauria d'entendre com la construcció i la disposició d'uns elements en un conjunt per a uns fins diferents a la construcció en si mateixa. Parlem, doncs, d'elements ben construïts que operen en un context i que estarien ben fets com a objectes en si i, per damunt de tot, com a objectes amb una finalitat dins la comunitat en què s'adequarien.

Els pessebres de mon avi formen part d'una voluntat de sentit que s'emparenta amb les decoracions dels carrers durant les festes majors, els horts modestos que manté la gent gran als marges dels rius que travessen pobles i ciutats, l'organització de molts ateneus populars de barri, etc. Totes aquestes activitats comparteixen el fet de no ser considerades art i el de tenir una part de treball voluntari i silenciós i una part social, amb un resultat que s'ofereix als altres. La feina feta forma part d'una comunitat a la qual s'adequa i que, a la vegada, regenera renovant-ne el sentit. És per això que el debat no ha de tractar sobre si un pessebre o unes decoracions de festa major obertes al barri són art o no, sinó sobre quin efecte tenen en el seu context.

Quan un museu té ganes d'obrir-se al barri on ha aterrat o un comissari d'exposicions descendeix angèlicament a un territori que li és aliè per dur a terme algun tipus d'obra de context, cal que es preguntin a qui s'ofereix, què en coneix o si, simplement, ha vingut a engolir els reduïts de sentit que demana un espectador assedegat, sense comunitat on aferrar-se. ●

L'art s'hauria d'entendre com la construcció i la disposició d'uns elements en un conjunt per a uns fins diferents a la construcció en si mateixa

La cançó que ens fa poble

Salut Vila | @salutvilaros

Si alguna cosa contribueix a definir un poble, a part de la seva llengua i les seves tradicions, és la música. Els Països Catalans són especialment rics en cançons populars i tradicionals, que s'han transmès oralment de generació en generació. Bona part d'aquest patrimoni sonor corre el risc de perdre's si no hi ha voluntat de recuperar-lo i mantenir-lo viu. Aquesta és la finalitat del projecte *Càntut. Cançons i músiques dels avis*.

El treball, iniciat el 2012 pel musicòleg i folklorista Albert Massip, recopila un miler llarg de cançons de tradició oral de les comarques gironines, que es poden consultar al portal web *cantut.cat*. Per reviuir aquestes peces dels nostres avis i àvies, l'any passat es va crear el festival homònim a Cassà de la Selva, que, juntament amb el fons digital, ha donat peu a *Càntut* (Bankrobber, 2016), un disc cuinat entre l'acordionista sabadellenc Carles Belda -membre de Pomada, Mesclat i Belda i el Conjunt Badabadoc, entre altres- i el músic de la Bisbal d'Empordà Carles Sanjosé, ànima de Sanjosex.

Amb l'acompanyament de la violinista Coloma Bertran i del productor i multiinstrumentista Jordi Casadesús, Belda i Sanjosex versionen quinze d'aquestes peces puaades del fons de la memòria col·lectiva, que cobren

una nova vida combinant el folk amb sonoritats modernes i contemporànies. Les melodies ballen amb temàtiques d'amor -"El pardal"-, guerra -"El general Bum-Bum"-, tragèdia -"La dida"-, creences religioses -"El divino vull cantar"-, encontres entre cultures -"El gitano"- i referències a personatges històrics -"Serrallonga". Guardonat amb el Premi Teresa Rebull de la Fira Mediterrània de Manresa i com a Millor disc de folk de 2016 pels Premis Enderrock, *Càntut* ens ajuda a recordar i difondre els temps en què els sentiments, les vivències personals i els fets històrics s'explicaven a través de la cançó. ●

CD
Càntut
Belda & Sanjosex
Segell: Bankrobber
(2016)

Anatomia de la negació

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Ningú no discuteix el dret a la llibertat d'expressió. Només quan aquesta llibertat pretén negar una realitat irrefutable. L'holocaust jueu va existir, però alguns historiadors afins al Tercer Reich s'han dedicat a qüestionar-ho basant-se en un argumentari que les proves empíriques han desfet de manera palmària. És el cas de l'anglès David Irving, que l'any 2000 va denunciar l'escriptora Deborah E. Lipstadt per haver-lo acusat de negar l'extermini ordit per Adolf Hitler a diversos camps de concentració. A diferència d'altres països, al Regne Unit, pertoca a la demandada combatre les tesis del demandant si no vol incórrer en un delictes de difamació.

Denial (en català, negació) ens acostava al litigi que va afrontar aquesta astuta escriptora, encarnada majestuosament per Rachel Weisz, per desconstruir la mentida d'Irving. La cinta despunta el treball que van fer Lisptadt i el seu equip d'advocats fins a deixar constància, mitjançant dades empíriques, que l'holocaust era inqüestionable i que, amb la seva negació, el polèmic historiador només pretenia estendre l'antisemitisme al si de la societat. ●

CINE
Denial (Negació)
Director: Mick Jackson
Guió: David Hare
Durada: 109 minuts

Un passeig per l'ecologia moderna

Guille Peguero | @Guille_Peguero

Què uneix Goethe amb Woodsworth? I Jefferson amb Bolívar, Haeckel amb Darwin o Muir amb Leopold? Doncs la petja pregonada que va deixar Alexander von Humboldt -el darrer gran il·lustrat i, alhora, visionari innovador de rabiosa actualitat- en tots ells.

Des de la literatura a la política, passant per la ciència i l'ecologisme, l'obra de Humboldt fa convergir tots aquests elements. Així ens ho recorda Andrea Wulf al llibre *La invención de la naturaleza*, amb el qual coneixem el treball i la passió amb què el conegut fill d'aristòcrates va exhaurir els seus 90 anys de vida.

Malgrat la seva condició social, Humboldt ho va invertir tot -posició,

diners, influència- per afavorir l'avenç del coneixement amb un idealisme digne dels temps revolucionaris. És en aquest sentit que el llibre esdevé molt recomanable per comprendre l'origen i el significat del concepte *ecologia* tal com l'entendem avui. És a dir: com una ciència i una actitud davant els reptes que planteja el canvi global a tota la humanitat. ●

LLIBRE
La invención de la naturaleza
Editorial: Taurus
(2016)
Autoria: Andrea Wulf

inDirecta

“No valorem prou la importància de les abelles”

Àlex Romaguera | @AlexRomaguera

Què et va atraure de les abelles?

El meu pare hi era aficionat. Havia participat en uns cursos d'apicultura que impartia el mestre Joan Catalán a l'antic Museu de Zoologia que hi havia al Parc de la Ciutadella. Va posar diverses caixes al seu apiari i, en poc temps, va recollir 50 quilos de mel. Això va fer que jo m'hi dedicués, motiu pel qual vaig fer un curs extensiu a la Universitat, on encara avui l'apicultura ecològica no existeix com a disciplina acadèmica.

No està incorporada com a matèria?

Ni tan sols es fa recerca sobre el tema. Per això, una colla d'apicultors vam decidir formar una persona que analitza pòl·lens a l'Institut Botànic i una altra d'Ambientals que, des de Collserola, avalua com interactuen les abelles amb l'entorn natural. També hem impulsat treballs divulgatius, però, en general, els nostres entomòlegs s'ocupen d'altres insectes. A Itàlia, en canvi, hi ha molta tradició entre la comunitat científica, que analitza les abelles tant pel control de les seves malalties com per la seva funció d'indicadores ambientals.

Alguns informes adverteixen que estan en perill d'extinció. És així?

La societat sap que cal preservar la biodiversitat, però no valorem prou la importància de les abelles ni altres insectes pol·linitzadors, com ara el *Bombus terrestris* -un tipus de borinot. Són bàsics pel cultiu d'aliments i, si estan en risc, és per una suma de factors. Primer, per l'acció dels pesticides, que afecten tant els insectes com els humans, ja que s'acumulen als greixos del nostre cos. Allà on hi ha agricultura intensiva, a la qual molts agricultors s'han llançat per fer negoci, se n'utilitzen en grans quantitats, fet que provoca la mortalitat de les abelles i la pèrdua de diversitat vegetal.

Què més hi afegiries?

Després, hi ha el paràsit *Varroa* -un àcar-, que va entrar a Europa als anys 70 a través de l'*Apis mellifera* -més coneguda com l'abella de la mel. Controlar aquest patògen és molt complicat en l'apicultura i les grans colònies silvestres. A l'últim, també hi intervé el canvi climàtic, que, a causa de les sequeres que produeix, deixa les abelles sense l'aliment amb què pol·linitzar.

Quins efectes té aquest procés en la cadena alimentària?

Tots els fruiters de pinyol -com ara pomeres, presseguers o pruneres- depenen molt de la pol·linització. Igual que els melons. Però, és clar, la pèrdua d'abelles dels apicultors queda compensada perquè multipliquen les colònies o en compren a agricultors que es dediquen a produir-ne. El cotó, el blat i l'arròs també poden resultar perjudicats per la manca d'abelles, de la mateixa manera que tindriem menys llet, formatge, ous i derivats carnis. El blat de moro no es veu afectat per la manca d'abelles, però part del seu pol·len acaba arribant a la mel i, com que és transgènic, la contamina. De manera que, si vols mel ecològica, has de marxar d'aquests entorns perquè no estigui contaminada.

Què pot aportar l'apicultura ecològica?

Nosaltres reclamem seguretat alimentària -ja que els estudis assenyalen que els transgènics són perjudicials per la salut- i, després, apropar el camp a la ciutat, tenint en compte que l'apicultura urbana no pot ser ecològica. Com a mínim, ha d'estar a tres quilòmetres del medi urbà perquè, si no, els metalls pesants i altres productes tòxics derivats de la combustió van a parar a la mel. Posar ruscós a la ciutat pot tenir una finalitat pedagògica, però no se'n poden extreure recursos alimentaris si no són saludables, d'aquí que calgui una normativa europea que estableixi uns paràmetres respecte a això.

Amb l'actual model productiu, veus possible disminuir aquests indicadors?

Hem de desenvolupar accions perquè l'apicultura ecològica estigui a l'abast del consumidor. La mel ecològica ja té mercat, el problema és el preu. No perquè sigui cara, sinó perquè el menjar convencional és un 40% més barat, mentre que en altres països ho és entre un 15 i un 20%. Això fa que, a Catalunya, només siguem dotze les persones que produïm mel ecològica. Si aquesta mel s'inclogués a la cistella ecològica i comptés amb el reconeixement de producte amb denominació d'origen -igual que passa amb el vi-, tindriem molt terreny guanyat. Però cal que sigui promoguda i valorada. Només així arrossegarem la gent a consumir-ne. ●

Si la mel s'inclogués a la cistella ecològica, com passa amb el vi, tindriem molt terreny guanyat

Jaume Cambra,
apicultor ecològic

Les abelles són responsables del 70% de la producció de fruita, verdura i llavors que consumim diàriament. Amb el simple mecanisme de traslladar el pol·len de les parts masculines de les plantes a les parts femenines, garanteixen l'existència d'aquests aliments indispensables per a la nostra supervivència com a espècie animal. Malauradament, l'agricultura transgènica, l'aparició de paràsits i les sequeres motivades per l'escalfament del planeta estan posant en perill uns insectes pol·linitzadors que, a més de fascinants, ens diuen molt del nostre entorn natural. Així ho adverteix Jaume Cambra, professor de Botànica a la Facultat de Biologia de la Universitat de Barcelona des de l'any 1990. Cambra, que cultiva 40 eixams en arnes Langstroth -de creixement vertical-, observa cada dia l'evolució de les abelles i exigeix recursos perquè les entomòlogues puguin estudiar el seu comportament. Per aquest científic veterà, la divulgació, la recerca i l'increment d'espais agraris ecològics permetrien salvar les abelles i convertir la mel en un ingredient més preuat.